Пословица не мимо молвится

Русские пословицы и поговорки с украинскими соответствиями

Нема приповідки без правди

Російські прислів'я й приказки з українськими відповідностями

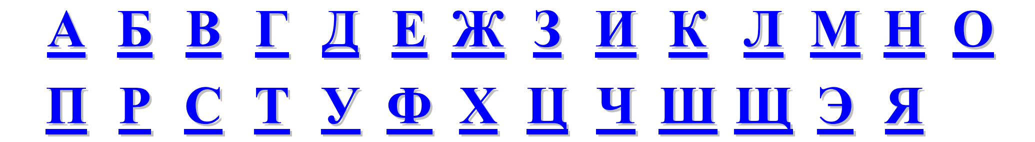
Словник містить більше шестисот найпопулярніших російських прислів'їв та приказок. До кожної з них дано по кілька українських відповідників.

Словник розрахований на письменників, перекладачів, учителів, студентів. журналістів та інших.

ЗМІСТ

РУССКИЕ

УКРАЇНСЬКІ

А Б В Г Д Є Е Ж З І Ї Й К Л

М Н О П Р С Т У Х Ц Ч Ш Щ Я

НАРОДНА МУДРІСТЬ НЕВМИРУЩА

Кожний народ має свої фольклорні скарби, свою поетичну творчість Мабуть. не буде перебільшенням сказати, що найпоширенішим, наймасовішим різновидом фольклору є приказки та прислів'я — згусток народного досвіду, класичні за формою і філософські за змістом образні вислови

Немає людини, яка не користувалася б цими лаконічними, експресивними висловленнями. Від того, в якій мірі письменник вплітає в тканину свого твору, в мову своїх героїв народну фразеологію, залежить образність, багатство його мови. Приказки та прислів'я є вдячною формою для влучних оцінок і в творах публіцистів, пропагандистів, педагогів, тобто всіх тих людей, діяльність яких пов'язана з словом.

Ознайомившись із місцевими приказками під час сибірського заслання, В. І Ленін сказав: «…Ось де треба вчитися нашим письменникам, однією фразою наповал б'є . Потрібно укласти великий збірник, ото буде скарб для белетристів, ораторів»[1].

Приказки і прислів'я посідають важливе місце також у мові двох братніх народів — українського та російського І хоч мови ці досить близькі і взаємозрозумілі, проте спільнозвучних приказок у них не дуже багато. Якщо росіянин мовить: «Бабушка надвоє сказала», то українець може те саме висловити так: «Надвоє баба ворожила: або вмре, або буде жива. Казала Настя, як удасться. Правду казала баба, коли не брехала Це ще вилами по воді писано». Звичайно, що й росіянин може знайти на будь-яку українську приказку кілька своїх відповідників

Словник «Пословица не мимо молвится — Нема приповідки без правди» — перекладний В нашій соціалістичній дійсності літературний переклад є засобом взаємозбагачення культур братніх народів. Але переклад. не був би художньо повноцінним, якби в ньому не була належно відтворена народна фразеологія І тут величезну послугу може дати перекладний словник приказок та прислів'їв

Словник Нелі Бєлєнькової розміром невеликий, його можна вважати лише якоюсь часткою майбутнього більш-менш повного фразеологічного словника Але ні повного. ні стислого, взагалі ніякого словника такого типу на сьогоднішній день в ужитку немає. А він дуже потрібний Тому слід віддати належне Н. Бєлєньковій, котра, сама опановуючи майстерність лексикографа, упорядкувала цей словник. Тільки лексикографи знають складність і величезну трудомісткість такої роботи

Словник укладено так, що ним може користуватись і український, і російський читач.

Працю Нелі Бєлєнькової можна вважати нехай скромним, але дуже потрібним внеском у справу єднання братніх російської та української культур.

С. К О В Г А Н Ю К

---

1 Див «Русское народное поэтическое творчество», М , 1954, стор 191

ПОСЛОВИЦЫ И ПОГОВОРКИ. ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

1. А Васька слушает, да ест. 1. А мудрий їсть собі та їсть. 2. А кіт ковбаску уминає, неначе й не до нього річ.

2. Аппетит приходит во время еды. 1. Апетит з їдою прибуває. 2. Хто багато має, той прагне ще більше. 3. Не той убогий, що мало має, а той, що багато жадає.

3. Аптека не на два века. 1. Перейшов на ліки — пропав навіки.

4. Артель атаманом крепка. 1. Без гетьмана військо гине. 2. Атаманом артіль кріпка.

5. Баба да бес — один в них вес. 1. Де чорт не зможе, там баба поможе. 2. З бабою і дідько справу програв.

6. Бабушка надвое сказала. 1. Надвоє баба ворожила: або вмре, або буде жива. 2. Казала Настя, як удасться. 3. Правду баба казала, коли не брехала. 4. Це ще вилами по воді писано.

7. Беда всему научит. 1. Біда всього навчить. 2. Біда помучить і мудрості научить. 3. Навчить біда кашу їсти.

8. Беда, коль пироги начнет печи сапожник. 1. Коли не пиріг, то й не пирожися, коли не тямиш, то й не берися. 2. Як не коваль, то й рук не погань. 3.Швець знай своє шевство, а в кравецтво не мішайся. 4. Біда, як пироги та швець почне пекти.

9. Беда приходит пудами, а уходит золотниками. 1. Біда та горе увійдуть пудами, а виходять золотниками. 2. До біди доріг багато, а од біди й стежки немає. 3. Біда здибає легко, та трудно її збутися. 4. Не так хутко загоїться, як біда скоїться. 5. Трудно вийти з біди, як каменю з води. 6. Упросилися злидні на три дні, та чорт їх довіку викишкає.

10. Бедному да вору всякая одежда впору. 1. Що не попало, те клади в мішок. 2. Бідне сорочці раде, а багатий і кожуха цурається

11. Бедному жениться — и ночь мала. 1. Як сироті женитися, то й ніч мала. 2. Бідному жениться день укоротиться.

12. Бедность — не порок. 1. Бідність —то не ганьба 2. Старці не родяться, а робляться. 3. Злиднями очі не колють.

13. Бедность учит, а счастье портит. 1. Щастя розум відбирає, а нещастя назад повертає. 2. З бідою не знатися — і щастя не знайти.

14. Безделье портит человека. 1. Без діла псується сила. 2. Як без діла сидіти, то можна одубіти. 3. Праця годує, а лінь марнує.

15. Без муки нет науки. 1. Доки не намучишся, доти не научишся 2. Піти в науку — треба терпіти муку. 3. Не йде наука без бука.

16. Без отваги нет и браги. 1. Одвага мед п'є або сльози ллє. 2. Думка п'є воду, а відвага мед.

17. Без труда не вынешь рыбки из пруда. 1. Без труда нема плода. 2. Печені голуби не летять до губи. 3. Не терши, не мнявши, не їсти калача.

18. Без хозяина дом сирота. 1. Без господаря двір плаче, а без хазяйки хата. 2. Всякий двір хазяйським оком держиться 3. Хазяйське око товар живить. 4. За хорошим хазяїном і свинка господинька. 5. Без хазяїна чужі руки кочерга.

19. Без хорошего ухода нет хорошего дохода. 1. Як добре дбаєш, то добре й маєш. 2. Де господар не ходить, там нивка не родить. 3. Сій не пусто, то вродить густо.

20. Белый свет не клином стал. 1. Хіба тільки світу, що у вікні — за вікном іще більше. 2. Хіба у світі одна вода — можна й абиде напитися. 3. Не велике диво — опеньки. 4. Мак сім год не родив, та голоду не було.

21. Береженого бог бережет. 1. Бережи вуха, бо вкусить муха. 2. Береженого бог береже, а козака шабля. 3. Оглядайся на задні колеса. 4. Не бери заліза в руки, поки на нього не плюнеш.

22. Бил дед жабу, сердясь на бабу. 1. Сердилась баба на діда, а дід того не відав. 2. Сердилась баба на торг, а торг того й не чув.

23. Ближняя родня — на одном солнце платья сушили. 1. Пень горів, а він руки нагрів та й став йому дядьком. 2. Його мати й моя мати в одній воді сорочки прали. 3. Родина — кумового наймита дитина. 4. Ми родичі: на одному сопці онучі сушили. 5. Така рідня, як чорт козі дядько. 6. Василь бабі сестра в третіх, а я йому сваха.

24. Близок локоть, да не укусишь. (Див. Видит око, да зуб неймет.) 1 Хоч близько, та слизько. 2. Близько лікоть, та не вкусиш. 3 Бачить корова, ідо на повітці солома 4 Близько видати — далеко стрибати. 5. Є в глеку молоко, та голова не влізе. 6. Видно й хати, та далеко чухрати.

25. Богат, как крез, а живет, как пес. 1. Мед продає, а сам кізяки їсть.

26. Богатому деньги черти куют. (Див. Кому поживется…) 1. Багатому чорт діти колише, а бідному й няньки нема. 2. Багатому й чорт гроші носить. 3. Багатому й чорти горох молотять 4. За багачем сам чорт з калачем. 5. Багатого й серп голить, а бідного й бритва не хоче. 6. Багатому й під гору вода тече, а бідному і в долині треба криницю копати.

27. Бог не выдаст — свинья не съест. 1. Коли бог не попустить, то свиня не вкусить. 2. Як не дасть бог смерті, то чорти не візьмуть.

28. Бог шельму метит. 1. Видно сучку в ретязі. 2. Видно, що жак. такий на нім знак 3. Видно пана по халявах

29. Бодливой корове бог рог не дает. 1. Коли б свині роги, то б цілий світ виколола. 2. Якби свині крила, вона й небо зрила б. 3. Якби на кропиву не мороз, вона б усіх людей пожалила. 4. Не дав бог жабі хвоста, а то б усю траву потолочила. 5. Якби йому довший хвіст, сам би собі боки повідбивав.

30. Большому кораблю большое и плавание. 1. Великому кораблеві — велика й дорога. 2. Великому возові велика й дорога 3 Коли мені, сліпому, курка, то тобі, видющому, дві. 4. Орел мухи не ловить, а слон за мишею не ганяється.

31. Борода апостольская, а усок дьявольский. 1. Постава свята, а сумління злодійське. 2. На бога дивиться, **а** чорта бачить. 3. У вічі, як лис, а поза очі, як біс. 4. Дивиться лисицею, а думає вовком.

32. Борода выросла, а ума не вынесла. 1. Борода по коліна, а розуму, як у дитини. 2. Шовкова борідка, та розуму рідко 3 У бороді гречка цвіте, а в голові й не орано. 4 Під носом зійшло, а в голові не посіяно. 5. Борода велика, а дурний владика.

33. Брань на воротах не висит. (Див. Стыд не дым..) 1. Сварка на воротях не висить 2. Ламка — не бійка, в боку не болить

34. Бритва остра, да кому ж сестра. 1. В'язниця простора, та чорт їй рад. 2. Гарно будяк цвіте, та піхто квіти не рве.

35. Будет и на нашей улице праздник. 1. Колись і на нас сонечко гляне 2. Буде й на нашому тижні свято. 3. Діждусь і я тієї години, коли будуть по шагу дині

36. Бухнул в колокол, не глянувши в святцы. 1. Ударив у дзвін, як треба в макогін. 2. Бовкнув, як дурень у воду. 3. На городі бузина, а в Києві дядько

37. Бывает, что медведь летает. 1. Буває, що й муха ЧХСІЄ. 2. Буває, що й теля вовка хапає. 3. Мухи коня з'їли, а вовк помагав 4. І комар кобилу загризе, коли вовк поможе.

38. Была бы уда, а рыба будет. 1. **Аби** вуздечка, а кінь знайдеться. 2. Є молоко, буде й горнятко 3 Було б пшоно, а каша буде

39. Была бы шея, а ярмо найдется. 1. Аби шия, а хомут буде. 2. На мої руки найдуться усюди муки.

40. Был бы хлеб, а зубы сыщутся. 1. До готового хліба знайдеться губа 2.На готовий шматок знайдеться роток 3 Аби хліб, а зуби найдуться

41. Был конь, да изъездился. (Див Укатали Сивку...) 1. Був кінь, та з'їздився. 2. Був волом, та став козлом. 3. Був колись горіх, а тепер свистун. 4. Був лісничим, а тепер нічим. 5. Зійшов ні в честь, ні в славу

42. Было, да быльем поросло. 1. Був мед, та гості попили. 2. Пропало, як з воза впало. 3. Димом догори пішло. 4. Було діло, та полетіло. 5. Було, та за водою пішло. 6. Були коралі, та пішли далі, були перли, та ся стерли.

43. Быль молодцу не в укор. 1. То дарма, що був злодій, аби тепер козак.

44. Вали кулем, потом разберем. 1. Хоч кисло, хоч прісно — усе вали вмісто. 2. Пшеничне, гречичне — верни все вмісто.

45. В гостях, как в неволе. 1. Гість — невільник, де посадять, тим і сиди

46. Везет, как утопленнику. 1. Трапилось, як сліпій курні зерно,—і тим удавилась 2. Плив, плив, та й на березі утонув 3. Піймав куцого за хвіст. Збувся батько лиха — збувся грошей з міха. Добро, як голому в кропиві.

47. Век долог, всем полон. (Див. Жизнь прожить — не поле перейти.) 1. Трапиться на довгім віку варити борщ і в глеку. 2. Вік ізвікувати — не в гостях побувати. 3. На віку, як на довгій ниві. 4. Вік прожити — не цигарку спалити. 5. На віку, як на току,— і натопчешся й намусуєшся, і начхаєшся й натанцюєшся. 6. Усього буває на віку — і по спині й по боку.

48. Век живи — век учись. 1. Не вчися розуму до старості, але до смерті. 2. Учись— на старість буде як знахідка.

49. Велика куча не надокучит. (Див. Запас беды не чинит.) 1. З прибутку голова не болить. 2. Як густо, то й копію. 3. Густа каша дітей не розгонить. 4 З повного легко брати: хоч убиває—не так знати. 5. Підніми всяк колосок — з колосків росте мішок.

50. Велик баклан, да есть изъян. 1. Велик пень, та дурень. 2. Високий до неба, а дурний, як треба. 3. Живіт товстий, а лоб пустий. 4. Хороший коровай, та порепався. 5. Якраз Савці свитка, та тільки рукавів немає. 6. Великий дуб, та дуплинястий. 7. Великий, як ломака, а дурний, як собака 8. Високий, як тополя, а дурний, як квасоля.

51. В здоровом теле — здоровый дух. 1. В здоровому тілі — здоровий дух. 2. У поганому тілі — погана душа. 3. На добрий камінь що не дай, то змеле. 4. Коли немає сили, то й світ немилий. 5. Не поберігши тіла, і душу погубиш.

52. Взялся за гуж — не говори, что не дюж. 1. Коли страшиш, сам не бійся. 2. Не дуж — не берися за гуж. 3. Пустився в бійку — чуба не жалій. 4. Коли ти мені муж, то будь мені дуж, а як не гриб, то не лізь у козуб.

53. Взятки гладки. 1. Нехай б'ють — олії не виб'ють

54. Видит око, да зуб неймет. 1. Їв би паляниці, та зубів немає 2. Носом чую, та руками не впійму. 3 Хоч бачить око, та зуб не йме. 4. Рад би очима їсти, та в пельку не лізе 5. Бачить глаз, а зуб не достане й раз 6. Бачить корова, що на повітці солома.

55. Видно птицу по полету. 1. Видно птаха по польоту. 2. Видно пана по халявах. 3. Пізнати ворону по пір'ю. 4. Пізнати вовка, хоч в овечій шкурі. 5. Видно між ложками ополоник. 6. Чорт би дятла знав, коли б не довгий ніс.

56. Визгу много, а шерсти нет. 1. Багато дива, мало млива.

57. Вместе тесно, а врозь скучно. 1. Як не бачу — душа мре, а побачу — з душі пре. 2. Доки не поберуться — люблятся, а поберуться — чубляться.

58. В миру и смерть красна. 1. У гурті і смерть не страшна.

59. Вода и камень точит. 1. Вода і камінь довбає. 2. Не тим крапля камінець довбає, що сильна, а тим, що часто падає.

60. В одном кармане — вошь на аркане, в другом — вошь на цепи. (Див. Гол, как сокол.) 1. У кишені — тарган та блоха, у хліві — ратиці та хвіст. 2. Голий підперезався та й зовсім зібрався. 3. Шапка-бирка, зверху дірка, а в кармані воша на аркані. 4. Сам голий, а сорочка за пазухою

61. Возьмешь лычко — отдашь ремешок. 1. Затративши чуже личко, ремінцем мусиш оддати. 2. Не позичай — злий обичай: як віддаєш, то ще й лає. 3. Він для тебе маленьку нитку, а з тебе цілу свитку

62. Волка бояться — в лес не ходить. 1. Боявшися вовка — в лісі не бувать. 2. Боявшися вовка — й без грибів бути 3. Як нічим не рискувати, то нічого й не мати 4. Боятися попа, то й у вівтар не йти

63. Волка ноги кормят. 1. Якби все вовк лежав, то вже б досі здох. 2. Зайця ноги носять, вовка зуби годують. 3. Затим вовк не линяє, що в кошару часто никає. 4. Кожна пташка своїм носиком живе. 5. Вовка ноги годують.

64. Ворон ворону глаз не выклюет. 1. Ворон ворону ока не виклює. 2. Собака собаки не рве (хвоста не одкусить).

65. Вот тебе, бабушка, и Юрьев день. 1. От тобі, бабо, й Юра. 2. От тобі, Савко, й свитка. 3. От тобі, Гандзю, книш.

66. Вот тебе, небоже, что мне негоже. 1. На тобі, небоже, що мені негоже. 2. На тобі, Данило, що мені немило.

67. В поле за ветром не угоняешься. 1. Нащо **в** криницю воду лити, вона й так повна. 2. В ліс дрова не возять. 3. Не дмухай проти вітру.

68. Все мое —со мной. 1. Моє господарство — в міх та на плечі.

69. Всем сестрам по серьгам. 1. Кожній свашці по ковбасці. 2. Буде усім по сім. 3. Усім по сім, а мені буде вісім.

70. В семье не без урода. 1. В сім'ї не без виродка. 2. Нема роду без вироду. 3. Нема лісу без вовка, а села без лихого чоловіка. 4. В болоті не без чорта. 5. В сім'ї не без п'яниці. 6. Кожне стадо не без паршивої вівці. 7. І між доброю капустою є багато гнилих качанів

71. Всяк удод не живет без забот. 1. Без клопоту немає догляду.

72. Всяк кулик свое болото хвалит. 1. Кожна жаба своє болото хвалить. 2. Всяк кулик до свого болота звик. 3. Кому, як болото, а мені так, як злото. 4. Кожна лисиця свій хвостик хвалить. 5. Знати своє добро і в калюжі.

73. Всяк по-своему с ума сходит. 1. У всякої Пашки свої замашки. 2. Хто хоче — сокоче, а хто хоче — кудкудаче. 3. Кожний блазень своїм строєм

74. Всяк молодец на свой образец. 1. У всякого Мусія своя затія. 2. Кожна пташка свою пісню співає. 3. Кожен жучок своєю доріжкою тягне. 4. Всяк сам свою долю кує.

75. Всякому овощу свое время. 1. Всякому овочеві свій час. 2. Свій час на всяку справу. 3. Порою сіно косять. 4. Пройшло літо — не ходи в луг по калину. 5. Тоді дери луб'я, як дереться. 6. Не тепер по гриби ходить — восени, як будуть родить

76. Всяк петух смел на своей навозной куче. 1. Кожний пес на своєму смітті гордий.

77. Всяк сверчок знай свой шесток. 1. Знай, коза, своє стійло. 2. Не літай, вороно, в чужі хороми. 3. Знай, кобило, де брикати. 4. **Коли** не коваль, то й рук не погань. 5. Ігумену діло, а братії зась.

78. Всяк спляшет, да не как скоморох. (Див. Дело мастера боится.) 1. За все береться, та не все вдається. 2. Співає, як порося в тину. 3. Дмись не дмись: волом не будеш. 4. І кулик на воді, і музика на коні.

79. В тихом омуте черти водятся. 1. В тихому болоті чорти водяться. 2. Тиха вода людей топить, а бурна тільки лякає. 3. Тиха вода греблю рве. 4. Од тиха все лихо. 5. Тиха вода глибока. 6. Зверху гарно та тихо, а всередині ворушиться лихо.

80. В трех соснах заблудился. 1. Заблудився між трьох дубів. 2. На коні їде і коня шукає. З По хаті ходить, а дверей не знайде. 4. Заблукав межи хатою і коморою. 5. Бачить, що в хижу, та дверей не знайде.

81. В худом котле вода не держится. 1. Вода в решеті не встоїться. 2. Дірявого мішка не насиплеш (наповниш). 3. Порожнього міха не надуть, коли скрізь дірки йдуть.

82. В чужих руках ломоть шире. 1. **В** чужих руках завше більший шматок. 2. Добре ширитись в чужім. 3. Гарна дівка, як засватана. 4. На чужій ниві все ліпша пшениця.

83. В чужом глазу сучок видит, а в своем бревна не замечает. 1. Чуже бачить під лісом, а свого не бачить під носом. 2. Не замітай чужої хижі — дивись, чи своя заметена. 3. Чуже лихо за ласощі, а своє за хрін. 4. Не бачить сова, яка сама. 5. Чужі гріхи перед очима, а свої за плечима.

84. В чужом пиру похмелье. 1. З чужого клопоту голова болить. 2. Хто пив, а мене волочать. 3. Хто кислиці поїв, а на кого оскома напала. 4. Коваль згрішив, а шевця повісили. 5. Синиця шкоду робить, а журавлю попадеться. 6. Жінка сало гамнула, а на кота звернула. 7. Баба винувата, що дівка черевата.

85. Вынь да положь. 1. Телись, ялова, давай молока. 2. Забажалось мерзлого в петрівку. 3. Заманулось, як серед літа криги

86. Выменял кукушку на ястреба. 1. Виміняв ремінець на личко. 2. Виміняв шило на швайку. 3. Виміняв пасок на поясок. 4. Проміняв бика на індика. 5. Проміняв шило на мотовило.

87. Выше головы не прыгнешь. 1. Вище лоба очі не ходять. 2. Вуха вище лоба не ходять. 3. Вище голови не стрибнеш. 4. Вище себе (своєї голови, пупа) не скочиш (не підскочиш)

88. Где наше не **пропадало.** 1. Лупи, козак, яйця по цілому в день. 2. Сип, жінко, перцю, нехай нам на віку хоч раз гірко буде. 3. Гулять так гулять: бий, жінко, ціле яйце в борщ. 4. Хоч голий, та в поясі (та в підв'язках).

89. Где баба — там рынок, где **две — там базар.** 1. Де баб сім, там торг зовсім. 2. Дві баби — торг, а три — ярмарок.

90. Где имение, а где наводнение. 1. На городі бузина, а в Києві дядько. 2. Де Крим, де Рим, а де попова груша. 3. Де дощ іде, а де слизько. 4. Дощик за горами, а Маруся змокла.

91. Где кисель — там присел, где пирог — там прилег. 1. Ледача шкапа скрізь пришпинки має. 2. Робити — хоч києм бити, а їсти — хоч рачки лізти. 3. Як їсть, так нагріється, як робить, так і змерзне. 4. Їсть за вола, а робить за комара.

92. Где много слов, там мало дела. 1. Не так-то він діє, як тим словом сіє. 2. Язиком сяк і так, а ділом ніяк. 3. Не той дурний, хто на слова скупий, а той дурний, хто на діло скупий.

93. Где пьют, там и льют. 1. Де п'ють, там і ллють. 2. Де п'ють, там і б'ють.

94. Где путь прямой, там не езди по кривой. 1. Де можна лантух, там торби не треба. 2. Хто прошкує, той удома не ночує.

95. Где силой взять нельзя, там надобна ухватка. 1. Не той козак, що поборов, а той, що вивернувся. 2. Треба розумом надточити, де сила не візьме. 3. І сила перед розумом никне.

96. Где тонко, там и рвется. 1. Де коротко, там і рветься. 2. Де тонко, там і рветься, де благе, там і дереться.

97. Глас вопиющего в пустыне. 1. Глас вопіющого в пустині. 2. Скоріше в курки молока випросиш.

98. Глухому две обедни не служат. 1. День не петрівський, язик не попівський — по двічі говорити. 2. Сьогодні не вівторок, щоб повторювати разів сорок.

99. Говорят, что кур доят. (Див. Бывает, что медведь летает.)

100. Гол, как сокол. 1. Голий, як бубон. 2. Голий, як руда миша. 3. Багатий, як циган на блохи 4. У його грошей, як у жаби пір'я.

101. Голову вытащил — хвост увяз. 1. Сорочку викупив, а сукман заставив. 2. Церкву покрив, а дзвіницю обдер. 3. Поли крає, а плечі латає.

102. Голод не тетка. 1. Голод не свій брат. 2. Голодному все до смаку. 3. Голод і бреше, і краде. 4. Голод не тітка, а лютої мачухи лютіший. 5. Вижене голод на холод.

103. Голодной куме хлеб на уме. 1. Голодній курці просо на думці. 2. Голодній кумі хліб на умі. 3. Рудій лисиці усе курчатко сниться. 4. Кому що, а курці просо.

104. Голодному Федоту и щи в охоту. 1. Голодному й опеньки м'ясо. 2. Голодному й вівсяник добрий. 3. Лихо наше ячна каша — з'їв би й такої, та нема ніякої.

105. Голому разбой не страшен. 1. Мокрий дощу не боїться. 2. З голого, як з святого, не візьмеш нічого.

106. Голь на выдумки хитра. 1. Пішла голота па вигадки. 2. Поли крає, а плечі латає.

107. Гора родила мышь. 1. Могила мишу родила. 2. З великої хмари малий дощ. 3. Грім рака вбив. 4. Ставився, як лев, а загинув, як муха.

108. Гора с горой не сходится, а человек с человеком всегда сойдется. 1. Вода з водою зійдеться, а чоловік з чоловіком. 2. Гора з горою не зійдеться, а чоловік з чоловіком якраз.

109. Горбатого могила исправит. 1. Горбатого могила виправить. 2. Пізно старого кота вчити гопки. 3. Лихого справить заступ та лопата. 4. Яке в колиску — таке в могилку. 5. Щербатого горшка ніколи не поправиш. 6. Криве дерево не дужо випрямитись. 7. Якого уродила ненька, такого прийме й земелька.

110. Горечь не принять — и сладкого не видать. 1. Гірко заробиш — солодко з'їси.

111. Горшок котлу смеется, а оба черны. 1. На сміялася верша з болота. 2. Дорікав горщик чавунові, що чорний. 3. Сміялася верша з сака, оглянулася—сама така 4. Насміявся шолудивий голомозому. 5. Насміявся голений стриженому

112. Грех да беда на кого не живут. 1. Гріх по дорозі біг та на нас плиг. 2. І на меду знайдеш біду. 3. На всяку деревину птиця сідає, всяка людина своє лихо має.

113. Грехи любезны доводят до бездны. 1. Що тіло любить, те душу губить.

114. Грозилась синица море поджечь. 1. Дай бог нашому теляті вовка піймати. 2. Не довелося свині на небо дивитись. 3. Ніхто й не чув, як комар чхнув.

115. Губа не дура, язык не лопатка — знает, что горько, что сладко. 1. Знає свиня, що морква. 2. Хоч дурний, та хитрий. 3. Сова знає, де кури ночують. 4. Ласий на чужі ковбаси. 5. Губа не з лопуцька. 6. Чи карася, чи порося — аби наїстись. 7. Буряк не дурак: на дорозі не росте, а все в огороді.

116. Губа толще — брюхо тоньше. 1. Сердите не бува сите. 2. Вередлива коза вовкові користь.

117. Гулять — так гулять, на копейку квасу. (Див. Где наше не пропадало.)

118. Гусь свинье не товарищ. 1. Кінь волові не пара. 2. Гусь свині не товариш. 3. Шорник свитнику не товариш.

119. Далеко кулику до петрова дня. 1. Далеко куцому до зайця. 2. Далеко п'яному до Києва.

120. Дал слово — крепись, а не дал — держись. 1. Хоч лопни, .хоч перервись, а дав слово — кріпись. 2. Не давши слова — держись, а давши — кріпись. 3. Краще не обіцяти, як слова не держати. 4. На десяти гілляках не вішайся. 5. Де літував, там було й зимувати.

121. Дальше в лес — больше дров. 1. Далі в ліс — більше труску. 2. Далі в ліс — більше дров.

122. Дареному коню в зубы не смотрят. 1. Дарованому коневі в зуби не дивляться. 2. Дар не купля — не гудять, а хвалять.

123. Два медведя в одной берлоге не уживутся. 1. Два коти в одному мішку не помиряться. 2. Два коти на одному салі не помиряться.

124. Два сапога — пара. 1. Зустрівся Яким з таким. 2. Обоє рябоє.

125. Двое дерутся — третий не мешайся. 1. Свій з своїм січися, рубайся, а чужий не мішайся. 2. Де пси свої гризуться, там чужий не мішайся.

126. Двум смертям не бывать, одной не миновать. 1. Одної смерті не минеш, другої не буде. 2. Більше разу не вмреш. 3. Двом смертям не бути, а одної не минути. 4. Чи пан, чи пропав — двічі не вмирати. 5. Раз мати породила, раз і гинути. 6. Раз козі смерть.

127. Дела давно минувших дней. 1. То ще тоді діялось, коли шкіряні гроші були. 2. За царя Томка, коли була земля тонка: пальцем проткни н води напийся.

128. Дела, как сажа бела. 1. Живемо, як горох при дорозі: хто не йде, той не скубне. 2. Впав у біду, як курка в борщ. 3. Родичів багато, та ніде пообідати. 4. Життя, як собаці на перелазі. 5. Добре, як голому в кропиві. 6. Залишився, як на морі без весла.

129. Дело мастера боится. 1. По роботі пізнати майстра. 2. Дільника **й** діло боїться. 3. Діло майстра величає. 4. В умілого і долото рибу ловити 5. Не сокира теше, а чоловік.

130. Делу — время, потехе — час. 1. Жарт місце має. 2. Добре діло утіха, коли ділу не поміха. 3. На все свій час. 4. Коли почав орати, то в сопілку не грати.

131. Деньги любят счет, а хлеб меру. 1. Копійка любить, щоб її рахували 2. Гріш круглий — розкотиться. 3. Хто щадить гріш, той має з гаком більш.

132. День да ночь — сутки прочь. 1. Аби день переднювати, а ніч переночувати. 2. Аби день до вечора. 3. День і ніч — сутки пріч.

133. Дерево от плодов, а человек от дела познается. 1. На дерево дивись, як родить, а на людину, як робить.

134. Для милого дружка и сережку из ушка. 1.Для милого друга і вола з плуга. 2. Для бажаного друга і коня з плуга. 3. Для вас і сорочку з вас.

135. Для старой бабы и на печи ухабы. 1. Старій бабі і на печі ухаби. 2. На плохенький животик і пироги вадять (і мед не йде в ротик).

136. Днем с огнем не сыщешь. 1. Шукай вітру в полі. 2. Ні слуху, ні духу. 3. Удень з каганцем не знайдеш.

137. Добрая жена — веселье, а худая — злое зелье. 1. Добра жінка мужеві своєму вінець, а зла — кінець.

138. Добрая слава лежит, а дурная далеко бежит. 1. Добре далеко чутно, а ледаче ще далі. 2. Добро довго пам'ятається, а зло ще довше.

139. Добрые вести не лежат на месте. 1. Добрі вісті не лежать на місті. 2. Чутка йде по всьому світу.

140. Добрый жернов все смелет, плохой — сам смелется. 1. Добре ковадло не боїться молотка. 2. Добрі жорна все перемелють. 3. У доброго коня не довгі й версти.

141. Долг платежом красен. (Див. Возьмешь лычко.) 1. Що винен — оддати повинен. 2. Умівши брати, умій і віддати. 3. Позичка па боржнику верхи їздить. 4. Позика не штука, та віддача — мука. 5. Як беруть, сто коней дають, а візьмуть—і одного не дають

142. Дома и стены помогают. І. У своїй хаті й угли помагають 2. Дома й стіни помагають. 3. У своїй хаті й кочерги помагають. 4. Чужа хата гірше ката. 5. В чужій хаті й тріска б'ється.

143. Домашнего вора не убережешься. 1. Домашнього злодія не встережешся. 2. Миша не одну дірку має до хати. 3. Амбар від злодіїв устеріг, а від себе не зміг.

144. Дорога ложка к обеду. 1. Дороге яєчко до великодня. 2.Дорога ложка до обіду, а пообідавши, то й під лавку. 3. Поміч у свій час, як дощ у засуху. 4. Не вчас даєш хліба густо, коли зубів пусто.

145. Дорого, да мило, дешево, да гнило. 1. Дешева рибка — погана юшка. 2. Яка грушка, така й юшка. 3. Дешевим конем не їздити. 4. Яка пшениця, така й паляниця. 5. Краще п'ятак передачі, аби до вдачі.

146. До свадьбы заживет. 1. Загоїться, поки весілля скоїться.

147. Достанется на орехи. 1. Достанеться на кабачки. 2. Перепаде на горіхи. 3. Почастую тим чаєм, що ворота підпираєм.

148. Друг познается в беде. 1. В пригоді пізнавай приятеля 2. При горі та в лиху годину узнаєш вірну людину. 3. Не той друг, що лащиться, а той. що печалиться. 4. При добрій годині всі куми й побратими. 5. Поки щастя плужить, доти приятель служить.

149. Дружба дружбой, а табачок врозь. 1. Лік дружбі не шкодить. 2. Брат мій, а хліб їж свій. 3. Брат братом, сват сватом, а гроші не рідня. 4. Кум не кум — не лізь у горох. 5. Хоч ми брати, а наші кишені не сестри.

150. Дружному стаду волк не страшен. 1. Дружній череді вовк не страшний. 2. Де згода, там і вигода. 3. Громада — великий чоловік. 4. Дружні сороки й орла заклюють.

151. Дружно — не грузно, а врозь — хоть брось. 1. Одна бджола мало меду наносить. 2. Де робить гурточок, там повний куточок, 3. Чого не може громада, того й козакові зась.

152. Дуракам закон не писан. 1. Дурням закон не писаний. 2. Дурному гори немає, а все низ 3. Дурному море по коліна. 4. Один дурний камінь у воду кине, а десять розумних не витягне.

153. Дурное дело нехитрое. 1. Не штука — вбити крука: злови-но живого. 2. Коли є курочка, добрий обід зварить і дурочка. 3. Добре господині, коли повно в судині. 4. І дурень зварить кашу, як пшоно є. 5. При добрій годині і дурень човном правитиме. 6. Добре чорту в дудку грати, сидячи в очереті. 7. Добре вогонь горить, як є чим підпалить.

154. Если бы да кабы во рту выросли грибы. (Див. Бодливой корове...). 1. Якби та якби та виросли в роті гриби. 2. Ех, якби та якби та виросли на голові гриби, то був би город. 3. Якби хліб та одежа, то їв би лежа. 4. Коли б не пліш, то і голо не було б.

155. Есть квас, да не про вас. 1. Не для пса ковбаса, не для кицьки сало. 2. Є сало, та не для кота. 3. Не для Гриця паляниця. 4. Є квас, та не для вас. 5. Як твоє не мелеться, то не бігай з кошиком.

156. Ехал к брату, а заехал к свату. 1. їхав до Хоми, а заїхав до куми. 2. До церкви слизько, до дівчат близько.

157. Еще не тот наг, что лыком перевязан. 1. Іще не то біда, як у просі лобода, а біда, як ні проса, ні лободи. 2. Не голодна корова, коли під ногами солома.

158. Жди у моря погоды. 1. Чекай, собачко, здохне конячка — матимеш м'ясо.

159. Железо уваришь, а злой жены не уговоришь. 1. Діжі не перемісити, а жінки не перебити. 2. Шафрану не перетреш, а жінки не переб'єш.

160. Живет Игошка: есть собака да кошка. (Див. Гол, как сокол.) 1. Молодцем молодець: ні кіз, ні овець 2.Держав дві корови, тепер дві ворони 3. Рогатої скотини — вила та граблі, доброї одежі — мішок та рядно.

161. Жизнь прожить — не поле перейти. 1. Вік ізвікувати — не пальцем перекивати. 2.Життя прожити — не поле перейти. 3. На довгім віку усього доведеться. 4. Вік прожити — не дощову годину перестояти. 5. З щастя та горя скувалася доля. 6. Життя, як стерниста нива — не пройдеш, ноги не вколовши.

162. За большим погонишься — малое потеряешь. (Див. За двумя зайцами...) 1. Як відкусиш багато — ковтнеш мало. 2. За більшим поженись, та й того рішись. 3. Лучив у корову, а попав у ворону.

163. Заглянет солнце и в наше оконце. 1. Ще и на моїх воротях сонечко засяє. 2. Колись і в наше віконце гляне сонце.

164. За двумя зайцами погонишься — ни одного не поймаешь. 1. Хто два зайці гонить, жодного не здогонить. 2. Піймав карася за порося.

165. Задним умом крепок. 1. Повів коня кувати, як кузня згоріла. 2. Якби той розум спереду, що тепер ззаду. 3. Якби знаття, що в кума пиття, то б сам пішов і дітей забрав. 4. Як загнав на слизьке, то про підкови згадав. 5. Якби знав, де впаду, то соломки підмостив.

166. За дурной головой и ногам плохо. 1. За дурною головою і ногам нема спокою. 2. Через дурний розум ногам лихо. 3. Не спитавши голови, не лізь до ніг. 4. Думай головою, а не черевиком.

167. Залетела ворона в чужие хоромы. 1. Не дай боже з хама пана. 2. Свиня в наритниках, так уже й кінь. 3. Кулик на місці соколинім не буде птичим господином. 4. Де соколи літають, туди ворони не пускають. 5. Коли свиня в болоті, то мовить, що красна. 6. Пані на всі сані, тільки хвіст волочиться.

168. Замах рублевый, удар грошовый. 1. Хіть, як у вола, а сила, як у комара. 2. Ставився, як лев, загинув, як муха.

169. За который перст не укусишь — все болит. 1. Якого пальця не вріж, то все болить. 2. Матері кожної дитини жаль, бо котрого пальця не вріж, то все болить.

170. За мое же добро переломили ребро. 1. За моє жито мене ж і бито. 2. Нашим салом та по нашій шкурі. 3. Обувшись в мої чоботи, та мене и лає.

171. За морем телушка полушка, да рубль перевоз. 1. За морем телушка полушка, та перевіз дорогий. 2. За морем вовк три гроші, та руб перевозу.

172. За одного битого двух небитых дают. 1. За битого двох небитих дають. 2. Хлопець і тепер карбованця варт, а як йому боки намнуть, то й два дадуть.

173. Запас беды не чинит. (Див. Велика куча не надокучит.) 1. Запас біди не чинить, а їсти не просить. 2. Хліб в дорозі не затяжигь. 3. Достаток чинить статок. 4. Хоч їду в гостину, та хліба беру в торбину.

174. За постой денег не платят. 1. Сідайте — ноги для дороги.

175. За семь верст киселя хлебать. 1. За кільце кишки сім верст пішки. 2. За сім миль киселю їсти.

176. За словом в карман не лезет. (Див. На ходу подметки рвет.) 1. Не дасть собі в кашу наплювать. 2. Не плюй, бо вона й сама чвіркне. 3. Еге, ця на обидві кована. 4. Я сама, та насилу одгризлась од села.

177. За ушко да на солнышко. 1. За вухо та туди, де сухо.

178. Звонок бубен, да страшен игумен. 1. Ігумену діло, а братії зась. 2. Ченцеві з келії кортить, та ігумен не спить.

179. Злые языки — острый меч. 1. Гостре словечко коле сердечко. 2. Слово не стріла, а глибше ранить. 3. Вода все сполоще, злого слова — ніколи. 4. Рана загоїться, але зле слово — ніколи.

180. Знать сокола по полету, а добра молодца по походке. 1. Видно сокола по польоту, а сову по погляду. 2. Не завиє так пес, як вовк.

181. И волки сыты, и овцы целы. 1. І кози ситі, і сіно ціле. 2. Вовкситий, і коза ціла

182. Игра стоит свеч. 1. Гра варта свічок. 2. Варта справа заходу. 3. Вартий палац Паца, а Пац палаца.

183. Из грязи в князи. (Див. Залетела ворона) 1. Панство в голові, а воші за коміром

184. Из-за деревьев леса не видно. 1. В лісі був, а дров не бачив.

185. Из кулька в рогожку. 1. З дощу та під ринву. 2. Змарнів, як полова. 3. Дожились, що ні свитки, ні чобіт. 4. Дожилася наша мати — через три свити тіло знати.

186. Из молодых, да ранний. 1. Мале курча, та летюче. 2. Здається, й мала пташка, та кігті гострі.

187. Из огня да в полымя. 1. З дощу та під ринву. 2. Утікав перед вовком, та впав на ведмедя. 3. Тікав від диму, та впав у вогонь. 4. Поправився з печі на лоб. 5. Варувався кия, та дістав нагая.

188. Из-за куста и ворона востра. 1. На печі то и баба хоробра.

189. Из песни слов не выкинешь. 1. З пісні слів не викинеш. 2. До слова йде и прислів'я. 3. Казка — брехня, а пісня — правда.

190. И мы не лыком шиты. 1. І моя душа не повстянка. 2. Коли б була мати кишені не повузила, були б і в мене широкі рукава. 3 Чи я в бога теля з'їв.

191. И на старуху бывает проруха. 1. Кінь на чотирьом та й то спотикається

192. И стены имеют уши. 1. Я б сказав, та огірки за пазухою. 2. Я б сказав, та піч у хаті. 3. У тім річ, що в хаті піч. 4. І стіни мають вуха.

193. И хочется, и колется. 1. І сюди гаряче, і туди боляче. 2. Ой мамо, хочу їсти, та боюся в погріб лізти.

194. И щуку бросили в **реку.** 1. Поставили козла город стерегти. 2. Замкнув вовка межи вівці — нехай тюрму знає.

195. Как аукнется, так и откликнется. 1. Як стукне, так і грюкне. 2. Як гукнеш, так і відгукнеться. 3. Який голос, такий і відголос. 4 Який «добридень», таке й «доброго здоров'я». 5. Хто людей не поважає, сам поваги не має. 6. Який харч, така й робота.

196. Как в воду опущенный. 1. Як з хреста знятий. 2. Як з того світу встав. 3. Наче курча впустив.

197. Как волка не корми, а он все в **лес смотрит.** 1. Скільки вовка не годуй, а він все в ліс дивиться. 2. Вовча натура в ліс тягне 3. Не сподівайся дяки від приблудної псяки. 4. Вовка в плуг, а він к чорту в луг.

198. Какова Ананья, такова у нее и Меланья (Див. Яблочко от яблони...). 1. Дурна мати — дурні діти. 2. Сова не приведе сокола. 3. Тернина грушок не родить. 4. Зі злої трави лихе й сіно.

199. Какова псу кормля, такова от него ловля. 1 Як собаку годують, так він і гавка. 2. Гладь коня вівсом, а не батогом. 3. Син коневі мішком — не ходитимеш пішком.

200. Каков Савва, такова ему и слава. 1. Який Сава, така й слава. 2. Який Яків, стільки й дяки. З Який пастух, така й череда.

201. Как с козла молока. 1. З бика ні лою, ні молока. 2. Із попелу галушки не вдаються. 3. З козла ні вовни, ні молока. 4. Добра, як з курки молока, а з верби петрушки.

202. Каков строитель, такова и обитель. 1. Зробив дядя, на себе глядя. 2. Робив—на себе дивив.

203. Клин клином выгоняют. 1. Клин клином виганяють. 2. На круте дерево крутого треба клина.

204. К милому семь верст не околица. 1. До любої небоги нема далекої дороги.

205. Когда дрова горят, тогда и кашу варят. (Див. Куй железо...) 1. Лови рибку, як ловиться. 2. Гуляй, дитино, поки твоя година. 3. Не тоді до млина, як вітру нема. 4. П'ятниця удруге не трапиться.

206. Коготок увяз — всей птичке пропасть. 1. Зав'яз пазурець— і пташці кінець. 2. Як вухо ввірветься, то й дзбан розіб'ється. З Кігтик застряг — пропав птах. 4 Вкрадеш голку, а потім коровку.

207. Комары кусают до поры. 1. І на жалку кропиву мороз буває. 2. І на пса прийде зима.

208. Кому быть повешенным, тот не утонет. 1. Що має утонути, то не увисне. 2. Як будуть бить, то не будуть вішать, а як будуть вішать, то не будуть бить. 3. Що має висіти, то не утоне.

209. Кому пироги и пышки, кому синяки и шишки. 1. Кому пироги й млинці, а кому гулі та синці.

210. Кому поживется, у того петух несется. (Див. Богатому черти деньги...) 1. Кому щастя, тому и півень несеться 2. Як буде доля, то буде й льоля. 3. Кому щастя, той і на києві випливе. 4. Коли не ведеться, то й курка не несеться. 5 Кому йдеться, тому й на скіпку прядеться. **6.** Багатому й чорт яйця носить 7. Щасливому по гриби ходить.

211. Конец — всему делу венец. 1. Кінець діло хвалить. 2. Кожній справі кінця гляди. 3. Діло без кінця, як кобила без хвоста. 4. Кінець — пішла баба ь танець.

212. Копейка рубль бережет. 1. Хто щадить гріш — має з гаком більш. 2. Із копійки рублі робляться.

213. Кормят калачом, да в **спину кирпичом.** 1. Хлібом кормлять, а стеблом очі колють. 2. Нагодують калачем та в спину рогачем.

214. Кошке игрушки, мышке слезки. 1. Кому весілля, а курці смерть. 2. Кому жартушки, а мишці смертушки. 3. Кішці іграшки, а мишці сльози. 4. Кому скрутиться, а кому змелеться.

215. Красота приглядится, а ум пригодится. (Див. С красоты воды не пить.) 1. Краси на тарілці не краяти, аби з нею господиня була.

216. Кто без призора в **колыбели, тот весь век не при деле.** 1. Нагинай гілляку, поки молода. 2. Коли дитини не научиш в пелюшках, то не научиш в подушках.

217. Кто в лес, кто по дрова. 1. Хто в луг, а хто и плуг 2. Хто в горох, а хто в сочевицю 3. Хто до лісу, а хто до біса. 4. Хто в ліс, а хто по дрова поліз.

218. Кто кого любит, тот того чубит. 1. Кого люблю, того й б'ю. 2. Хто кого любить, той того чубить. 3. Милого друга мила і пуга.

219. Кто много говорит, тот мало делает. 1. Де багато слів, там мало діла. 2. Яка корова багато реве, та мало молока дає. 3. Хто багато обіцяє, той рідко слова дотримає.

220. Кто ожегся на молоке, дует на холодную воду. (Див. Пуганая ворона...) 1. Хто опарився на окропі, дмухає на холодну воду. 2. Раз опечешся, другий остережешся.

221. Кто позже пришел, тому обглоданный мосол. І. Хто пізно ходить, той сам собі шкодить. 2. Прийшов гість, та на голу кість.

222. Кто пьян, да умен — два угодья в нем. 1. **Я** п'ю та гуляю, а розуму не пропиваю. 2. Краще пияк, ніж дурак.

223. Кто смел, тот два съел. 1. Чия відвага, того и перемога.

224. Кто спит весною — плачет зимою. 1. Хто в літі гайнує, той взимку голодує. 2. Літо на зиму працює 3. Зима спитає, де влітку був.

225. Кто старое помянет, тому глаз вон. 1. Хто давне пом'яне, той лиха не мине. 2. Хто старе поминає, той щастя не має.

226. Кто чесночку поел — сам скажется. 1. Видно, що Ганна млинці пекла — аж ворота в тісті. 2. Не їв редьки — не будеш ригати. 3. Не їла душа часнику, то й не смердітиме.

227. Куда конь с копытом, туда рак с клешней. 1. Коваль коня кує, а жаба й собі ногу дає. 2. Нате й моїх п'ять, щоб було десять. 3. Куди кінь з копитом, туди й жаба з хвостом. 4. Нате й мій глек на сироватку, щоб і моя була масниця 5. Нате й мою баночку на дьоготь. 6. Не всім туди раком лізти, де зозуля кує. 7. Нате й мій глек на капусту, щоб і я була Настя.

228. К черту на кулички. 1. До чорта в зуби. 2.. Де козам роги правлять. З Де чорти навкулачки б'ються.

229. Куда дерево подрублено, туда и валится. 1. Куди хилить вітер, туди й гілля гнеться.

230. Куда Макар телят не гонял. (Див. К черту на кулички.)

231. Куда ни кинь — все клин. 1. Куди не кинь, а все наверх дірою. 2. Куди не кинь — виходить клин. 3. Сюди кинь, туди кинь, то все голим на п'яти.

232. Куй железо, пока горячо. 1. Коваль, клепле, поки тепле. 2. Куй залізо, поки не загасло. 3. Коси, косо, поки роси. 4. Коси сіно, поки сонце світить. 5. Тоді дівку віддавай, поки люди трапляються.

233. Кума немила — и гостинцы постылы. 1. У нелюбої куми несмачні й пироги.

234. Курить — здоровью вредить. 1. Куріть багато на здоров'я — скоріше помрете.

235. Курица по зернышку клюет, да сыта бывает. 1. З хати по нитці — сироті свитина. 2. З миру по нитці — голому сорочка.

236. Ласковый теленок двух маток сосет. 1. Ласкаве телятко дві матки ссе.

237. Легок на помине. 1. Про вовка помовка, а вовк до хати. 2. Про вовка річ, а він навстріч.

238. Ленивому всегда праздник. 1. І будень, і неділя — все лінивому безділля.

239. Лес рубят—щепки летят. 1. Ліс рубають — тріски летять. 2. В лісі дрова рубають, а до села тріски падають. 3. Де борошно, там і порошно.

240. Летами ушел, а умом не дошел. 1. Виріс, а ума не виніс 2. Дивись на зріст, та питайся розуму. 3. Борода виросла, та ума не винесла.

241. Летом каждый кустик ночевать пустит. 1. В літі і качка прачка, а в зимі і Тереся не береться.

242. Либо грудь в крестах, либо голова в кустах. 1. Або дома не бути, або волю здобути. 2. Хоч голова в кустах, хоч груди в хрестах. 3. Або будемо на Русі, або пропадемо всі.

243. Либо пан, либо пропал. 1. Або виграв, або програв. 2. Хоч пан, хоч пропав. 3. Або рибку з'їсти, або на дно сісти.

244. Лиса придет — и курица раскудахчется. 1. І баран буцне, як зачепиш.

245. Лиха беда начало. 1. Аби почати, а там воно й піде. 2. Добрий початок — половина справи. 3. Почин дорожчий за гроші 4. За початком діло становиться.

246. Лицо — зеркало души. 1. Що в серці вариться, то на лиці не втаїться. 2. По парі пізнати, чим серце кипить.

247. Лучше поздно, чем никогда. 1. Краще пізно, ніж ніколи. 2. І я навчуся на сьомій дитині дівочими.

248. Лучше синица в руках, чем журавль в небе. 1. Близька соломка краще далекого сінця. 2. Краще маленька рибка, як великий тарган. 3. Краще нині горобець, як завтра голубець. 4. Як з лихим квасом, то ліпше з водою, аби не з бідою. 5. Краще синиця в жмені, ніж журавель у небі. 6. Краще їсти хліб з водою, аніж буханець з бідою. 7. Краще погано їхати, ніж хороше йти.

249. Лучше умная хула, чем глупая хвала. 1. Догана мудрого більше варта, як похвала дурного. 2. Краще з розумним загубити, як з дурнем знайти.

250. Любишь кататься — люби и саночки возить. (Див. Без труда не вынешь рыбки...) 1. Любиıі смородину— люби й оскомину. 2. Любиш кататись— люби й саночки возити. 3. Любиш поганяти, люби й коня годувати.

251. Маленькие дети — маленькое горе. 1. Малі діти — мале лихо, діти побільшають — лихо погіршає. 2. Маленьке — миленьке, побільша — погірша. 3. Від малих дітей голова болить, а від великих — серце. 4. Мала дитина — не виспишся, велика дитина — не наїсишся.

252. Мал золотник, да дорог. I. Мал золотник, та важок. 2. З малої хмари великий дощ буває. 3. Маленьке, але важкеньке. 4. Малі тілом, та великі духом. 5. З малої іскри великий вогонь буває. 6. Хай річка й невеличка, а береги ламає.

253. Масла с водой не смешаешь. 1. Олії з водою ніколи не погодиш.

254. Мачеха пасынку надвое волю дала: наг ходи либо без рубашки. 1. Мачуха пасинку на волю давала: хоч — льолю купи, хоч — голий ходи. 2. Дали кісточку: хоч зараз гризи, хоч на завтра положи. 3. Хоч їж, хоч дивись, а щоб ціле було і неголодний був.

255. Медведя не убил, а шкуру запродал. 1. Ще не зловив, а вже скубе. 2. Ще й риби не піймали, а вже заходилися юшку варити. 3. Журавель у небі, а ти йому вже ціну встановлюєш. 4. Ще вовка не вбили, а шкуру продають. 5. Де ще те теля, а він уже з довбнею бігає. 6. Коли ще косовиця, а ми вже сіно возимо.

256. Мели, Емеля, твоя неделя. 1. Мели, Іване, доки вітру стане. 2. Плети, плети, я чув таких, як ти. 3. Говорив Мирон рябої кобили сон.

257. Милые бранятся — только тешатся. (Див. Кто кого любит...) 1. Милі посваряться — краще помиряться. 2. Милого друга мила і пуга.

258. Много шума из ничего. 1. Багато галасу даремно. 2. Грім рака вбив. 3. З великої хмари малий дощ. 4. За онучу збили бучу. 5. Сваряться за міх, а в міху нічого немає.

259. Молодец против овец, а против молодца и сам овца. 1. Це тая Солоха, що кури полоха. 2. Молодець проти овець, а проти молодця і сам вівця. 3. Не то молодець, що за водою пливе, а то молодець, що проти води. 4. Як п'ян, то капітан, а як проспався, то й свині злякався.

260. Молодо-зелено. 1. Молодість — буйність, а буйність — дурність. 2. Зелений, як рута. 3. Молодо-зелено, гулять велено. 4. Молодий .умок — це весняний льодок.

261. Моя хата с краю. 1. Про мене — нехай вовк траву їсть. 2. Моя хата скраю — нічого не знаю. 3. Наше діло півняче: проспівав, а там хоч не розвидняйсь.

262. Мягко стелет — жестко спать. 1. Бійся не того собаки, що бреше, а того, що лащиться. 2. Інший в ноги кланяється, а за п'яти кусає. 3. На язиці мід, під язиком лід. 4. Слова масні, а пироги пісні. 5. Інша рада гірш як зрада. 6. М'яко стеле, та твердо спати. 7. У вічі, як лис, а за очі, як біс. 8. Слова ласкаві, ти думки лукаві. 9. Тіло обіймає, а душу виймає.

263. На бедного Макара все шишки летят. 1. Пішого сокола і ворони б'ють. 2. На похиле дерево всі кози скачуть. 3. Через низький тин усі собаки скачуть. 4. Бідному Савці нема долі ні на печі, ні на лавці. 5. Бідному все вітер в очі віє. 6. На убогого всюди капає. 7. Хто везе, того ще й підганяють. 8. На бідного Макара всі шишки летять.

264. На безрыбье и рак рыба. 1. В степу і хрущ м'ясо. 2. На безлюдді й Хома чоловік. 3. На безриб'ї і рак риба. 4. Голодному й опеньки м'ясо. 5. Де не маєш співця — послухаєш горобця. 6. Нема чобіт — взувай постоли.

265. На бога надейся, а сам не плошай. 1. Обіцяв бог дати, тільки казав заждати. 2. На бога взивай, а руки прикладай. 3. Боже поможи, та й сам не лежи. 4. Хто все богу молиться, той швидко оголиться. 5. Святі хлібом не нагодують. 6. Тоді бог дасть, як сам заробиш. 7. На бога надія й на кума Матія. 8. Дожидай долі, то не матимеш і льолі. 9. Роби, небоже, то й бог поможе.

266. На брюхе шелк, а в брюхе щелк. 1. Нема нічого в казані, а золото на каптані. 2. На нозі сап'ян рипить, а в борщі трясця кипить.

267. На вкус, на цвет товарища нет. 1. Кожен Івась має свій лас. 2. У всякої Пашки свої замашки. 3. Хто хоче — сокоче, а хто хоче — кудкудаче. 4. Кому попадя, а кому попова дочка. 5. Той хоче гарбузів, а той — огірків.

268. На воре шапка горит. 1. На злодієві шапка горить. 2. Хто порося вкрав, у того в вухах пищить.

269. На все руки мастер. 1. В нього руки на всі штуки. 2. Що вхопить, те й зробить.

270. На всякого мудреца довольно простоты. 1. На одного розумного сто дурнів. 2. Нема чоловіка без вади.

271. На всякое чиханье не наздравствуешься. 1. На кожний гук не одгукаєшся. 2. На всякий чмих не наздоровкаєшся.

272. Наговорить три короба. (Див. Мели, Емеля...) 1. Наговорити сім мішків гречаної вовни. 2. Наказав на вербі груш. 3. Оце вже на осиці кислиці, а на вербі груші. 4. Городить таке, що й на вуха не налазить. 5. Городить таке, що й купи не держиться.

273. Надоел хуже горькой редьки. 1. Став мені сіллю в оці. 2. Став мені хріном у носі. 3. Допік гірш од сирої кваші. 4. Ходить, як корова за телям.

274. Назвался груздем — полезай в кузов. 1. Назвався грибом — лізь у кіш. 2. Хто стається вівцею, того стрижуть. 3. Пустився в бійку — чуба не жалій. 4. Вола звуть в гості не мед пить — воду возить.

275. Налетел и топор на сук. 1. Доскакався м'ячик, доки на гвіздок проколовся.

276. На ловца и зверь бежит. 1. На ловця і звір біжить 2. На мельника вода робить.

277. На нет и суда нет. 1. На нема і суду нема. 2. Як нема, то и дарма 3. Як єсть, то розійдеться, а нема, то обійдеться. 4. Нема й на сміх.

278. На полатях лежать — ломтя не видать. 1. З спання не купити коня, а з лежі не справити одежі

279. Насильно мил не будешь. 1. На милування нема силування. 2. Силою не бути милою 3. Силу нашім волом не доробишся. 4. Не поможуть і чари, як хто кому не до пари. 5. Не спаруєш голубки до півня, бо голубка півневі не рівня. 6. Силуваним конем не поїдеш. 7. Силком не націлуєшся. 8. Силою колодязь копати — води не пити. 9. Не моргать брові і вусу, коли дівка не по вкусу.

280. На скорую ручку — комом да в кучку. 1. Стук-грюк — аби з рук. 2. Косо, криво, аби живо. 3. Зробив з дуба шпичку. 4. На собаку мале, на кота велике.

281. На то и щука в море, чтоб карась не дремал. 1. На то й щука в морі, щоб карась не дрімав. 2. Для того й муха на світі, щоб ліниві удень не спали.

282. Наука хлеба не просит, а сама хлеб дает. 1. Хто вчиться змолоду - не знає на старість голоду.

283. На ходу подметки рвет. 1. З-під стоячого підошву випоре 2. По крашанках пройде і ні одної не роздавить 3. І риби наловить, і ніг не замочить. 4. З піску мотузки суче. 5. Не заспить грушок у попелі. 6. Був і на коні, і під конем. 7. Він і під церкву підкопається, а таки влізе. 8. Він вміє піймати вовка за вуха

284. Начать за здравие, а кончить за упокой. 1. Почав за здравіє, а звів за упокій. 2. Почне про воли, а кінчає про голуби.

285. На чужой каравай рот не разевай. 1. Краще своє латане, як чуже хватане. 2. Не сунь носа до чужого проса. 3. На чужий коровай очей не поривай, а рано вставай та собі учиняй. 4. На чуже пшонце окріпцю не приставляй. 5. Чужий кожух не гріє.

286. На чужой роток не накинешь платок. 1 Рот — не город, не загородиш. 2. Великої треба хусти, щоб зав'язати людям усти. 3. Людям язика не зав'яжеш. 4. Чужий рот не хлів — не зачинити.

287. Наше счастье — дождь да ненастье. 1. До нашого берега що не пристане—як не кізяк, то тріска. 2. Наше щастя — як в тієї курки, що качата водить.

288. Нашла коса на камень. 1. Наскочила коса на камінь. 2. Наскочила кулага на врага. 3. Наскочив чорт на біса. 4. Хоч насподі лежатиму, та в очі плюватиму.

289. Наш пострел везде поспел. 1. Без нашого Гриця вода не освятиться. 2. Де з маслом каша, там милість ваша. 3 Де посій, там і вродиться.

290. Наш Филат не бывает виноват. 1. Дмитер хитер: з'їв курку, а сказав — сама полетіла. 2. Хто вміє красти, той вміє і брехеньку скласти.

291. Не боги горшки обжигают. 1. Не святі горшки ліплять, а прості люди.

292. Не боится волк собаки, а не любит звяки. 1 Не боїться вовк собаки, але його зв'яки. 2. Не воруши гною, бо смердітиме. 3. Не чіпай лиха, коли воно спить.

293. Не было бы счастья, да несчастье помогло. (Див. Нет худа без добра.) 1. Щастя в нещасті.

294. Не было ни гроша, да вдруг алтын. 1. Щастя, як трясця — на кого схоче, на того й нападе. 2. Упав у гаразд, як муха в сметану.

295. Не было печали — черти накачали. 1. Не мала баба клопоту, так купила порося. 2. Купив чорта з рогами на свою шию. 3. Не було клопоту, так чорт надав. 4. Не мала дівка лиха, так Каленика привела.

296. Не в коня корм. 1. Не для нашого коня ця паша. 2. Не для нашої шиї ті коміри шили

297. Не в свои сани не садись. 1. В чужий черевик ноги не сунь. 2. Що попові можна, то дякові зась. 3. Щоб лиха не знати, треба своїм плугом орати. 4. Не всім туди рачки лізти, де зозуля кує. 5. Швець знай своє шевство, а в кравецтво не мішайся.

298. Не все коту масленица. 1. Не завжди коту масляна. 2. Прийде і на пса колись зима. 3. Минулася котові масничка. 4. Носив вовк овець — понесли і вовка. 5. Нема тієї курочки, що несла золотії яєчка.

299. Не все то золото, что блестит. 1. Не все те золото, що блищить 2. Не все те добре, що смакує. 3. Блищить, як злото, а всередині болото. 4. Буває, що й черепок блищить.

300. Не все то перенять, что по Волге плывет. 1. Не все те переймай, що за водою пливе. 2. Не все те правда, що на весіллі плетуть.

301. Не всякое лыко в **строку.** 1. Не за всяку провину києм у спину. 2. Помилка за фальш не йде.

302. Не гордись званием, а гордись знанием. 1. Одержавши диплом, не думай, що ти вже агроном. 2. Хвалися не родичами орлами, а своїми ділами. 3. Красна пташка своїм пір'ям, а людина своїм знанням. 4. Не краса красить, а розум. 5. Вихвалявся гриб гарною шапкою, та що з того, коли під нею голови нема.

303. Не грози щуке морем, а нагому горем. 1. Не страши кота салом. 2. Лякали щуку, що в озері її топить будуть. 3. Мокрий дощу не боїться. 4. Не стращай вогню кочергою.

304. Не до жиру, быть бы живу. 1. Не до жиру, аби живу. 2. Захотів пишно — аби затишно. 3. Не до поросят свині, коли свиню смалять.

305. Недосол на столе, пересол на спине. 1. Недосіл на столі, пересіл на голові.

306. Не жалей алтына — отдашь полтину. 1. Лінивий двічі робить, скупий двічі платить. 2. Не жалій ухналя, бо підкову загубиш.

307. Не за бороду — за ум жалуют. 1. Не краса красить, а розум. 2. Честь не вусам і бороді, а розуму в голові. 3. Борода не робить мудрим чоловіка.

308. Не за то волка бьют, что сер, а за то, что овцу съел. 1. Не за те бито, що ходила в жито, а за те, що дома не ночувала 2. Не в тім діло, що кобила сива, а в тім, що не везе. 3. Не тим хороша, що чорноброва, а тим, що діло робить.

309. Незваный гость хуже татарина. 1. Непроханий гість гірше татарина. 2. Незваному гостю місце за дверима. 3. Гарні гості, та не в пору. 4. Прийшли непрохані, то й підем некохані. 5. Почастую тим чаєм, що ворота підпираєм. 6. Де не просять, там києм виносять. 7. Дорогі гості, та в середу трапились. 8. Прийшов непроханий — підеш недякуваний. 9. Під лихий час і кум за собаку.

310. Не знаешь, где найдешь, где потеряешь. 1. Якби знав, де знайду, то б туди пішов, а якби знав, де загублю, то б туди не пішов. 2. Якби знав, де впав, то й соломки підіслав. 3. Якби ж знаття, що в кума пиття, то б сам пішов і дітей забрав. 4. Якби той розум спереду, що ззаду.

311. Не зная броду, не суйся в воду. 1. Не спитавши броду, не лізь у воду. 2. Не хапайся поперед невода рибу ловити. 3. З сокирою не лізь туди, де пила не була. 4. Не хапайся поперед батька в пекло, бо не знайдеш, де й сісти

312. Не имей сто рублей, а имей сто друзей. 1. Не май сто рублів, а май сто друзів. 2. Не май сто кіп, як сто друзів.

313. Не к лицу бабке девичьи пляски. 1. Старій кобилі не брикатися, сивій бабі не цілуватися. 2. Згадала баба дівич-вечір. 3. Жартувала баба 3 колесом, та спиця застрягла.

314. Не кормя, далеко не поедешь. 1. Сип коневі мішком, не ходитимеш пішком. 2. Без попасу далеко не поїдеш.

315. Не коси глаз на чужой квас. (Див. На чужой каравай...) 1. Чужим пивом весілля не одбудеш. 2. Не гостри зубів на чуже. 3. Чужий кожух не гріє. 4. З чужого добра не строїть двора. 5. Чужим добром не забагатієш. 6. Чужими пирогами свого батька поминать.

316. Не красна изба углами, красна пирогами. 1. Коли є хліба край, то й під вербою рай. 2. Як хліба край, то й у хліві рай.

317. Не купил батька шапки — пусть уши мерзнут. 1. На зло моєму батькові хай мені очі повилазять. 2. На зло моїй жінці нехай мене б'ють. 3. Коли моя жінка шельма — хай свині борошно їдять. 4. На зло ворогам корову продам — хай мої діти молока не питимуть.

318. Не ладно скроен, да крепко сшит. 1. Хоч не в лад, та широко ступає. 2. Хоч погано баба танцює, зате довго. 3. Хоч не гладко, аби міцно.

319. Не летит пчела от меда, а летит от дыма. 1. Не біжить собака від калача, але від бича. 2. Не мила та хворостина, що по очах била.

320. Не мил и свет, когда милого нет. 1. Без вірного друга великая туга.

321. Не мытьем, так катаньем. 1. Не києм, ю палицею. 2. Не вмер Данило, болячка вдавила. 3. Хоч круть-верть, хоч верть-круть. 4. Не вмер Гаврило — галушкою вдавило.

322. Не нашего поля ягода. 1. Не нашого тіста книш. 2. Не нашого пір'я птах. 3. Не нашого сорту—іди собі **к** чорту. 4. Не нашого поля ягода. 5 Не нашого села прихожани

323. Не плюй в колодец — пригодится воды напиться. 1. Не брудни криниці, бо схочеш водиці. 2. Не плюй у криницю — згодиться води напиться. 3. Прийде коза до воза.

324. Не подмажешь — не поедешь. 1. Хто мастить, тому віз не скрипить. 2. Хто маже, той їде. 3. Без мастила нема діла. 4. Золота швайка мур пробиває. 5. Заваривши кашу, не жалуй масла.

325. Не пойман — не вор. 1. Не піймавши, не кажи злодій. 2. Не кажи злодій, поки за руку не вхопив. 3. Хто втік, той і прав.

326. Не по коню, да по оглобле. 1. Баба винувата, що дівка черевата. 2. На того вина, кого дома нема. 3. Кішку б'ють, а невістку докоряють. 4. Хома не без ума: не б'є жінку, та тещу.

327. Не поп — не рядись в ризы. 1. Не піп — не микайся в ризи. 2. Коли не Кирило, то не пхай там рило. 3. Як не коваль, то й рук не погань.

328. Не рада курочка на пир, да за крылышко тащат. 1. Не хоче курка на вечорниці, та несуть. 2. Не хоче корова заміж, а її ведуть на налигачі. 3. Кому весілля, а курці смерть. 4. Не рада коза торгу, а курка весіллю, та мусять.

329. Не радуйся найдя, не тужи потеряв. 1. Знайшов — не скач, загубив — не плач.

330. Не родись красивым, а родись счастливым. 1. Не родися красна, а родися щасна. 2. Як буде доля, то буде й льоля. 3. Не родися в платтячку, а родися в щастячку.

331. Не рой другому яму — сам в нее попадешь. 1. Не копай іншому ями, бо сам упадеш. 2. Хто іншим лиха бажає, сам лихо має.

332. Не свиным рылом лимоны нюхать. 1. Теля не знається на пирогах. 2. Знається, як свиня на перці. 3. Тямиш, як свиня в апельсинах.

333. Не смейся чужой беде — своя гряде. 1. Не смійся, барило, сам кухвою станеш. 2. Смішки з попової кішки, а як своя здохне, то й плакатимеш. 3. Не бажай другому лиха, коли й тебе скубе стиха. 4. З чужого злого учися свого. 5. Не смійся раба рабі — буде й тобі. 6. Чуже лихо за ласощі, а своє за хрін.

334. Не согрешишь — не покаешься. 1. Де гріх, там і покута.

335. Не разом Москва строилась. 1. Велике дерево поволі росте. 2. За один раз не зітнеш дерева.

336. Не спеши, коза, в лес — все волки твои будут. (Див. Не зная броду...) 1. Не хапайся поперед батька в пекло, бо не знайдеш, де й сісти.

337. Не суди — себя гляди. 1. Пильнуй носа свого, а не кожуха мого. 2. Не бачить сова, яка сама. 3. Лучче б глядів свого носа, ніж чужого проса. 3. Сам блудить, а інших судить. 5. Завжди інших обмовляє, хто сам під носом бульку має. 6. Смішки з чужої лемішки — своєї наколоти та й реготи.

338. Не так страшен черт, как его малюют. 1. Не такий страшний вовк, як його малюють 2. Не кожне кусається, що з вусами.

339. Нет дыма без огня. 1. Диму без вогню не буває. 2. Де не горить, там ся не курить. 3. Де верба, там вода.

340. Не тогда собак кормить, как на охоту идти. 1.Не тоді коня сідлати, як треба сідати. 2. Не тоді хортів годувати, як на влови їхати. 3. Не тепер по гриби ходить — восени, як будуть родить. 4. Не тоді коневі вівса, коли дивиться на пса. 5. Не тоді меча шукати, коли треба потикати.

341. Нет розы без шипов. 1. В кожній троянді є колючки. 2. І за доброї години чекай лихої днини 3. І в погоду часом грім ударить.

342. Нет худа без добра. 1. Лихо не без добра. 2. Немає злого, щоб на добре не вийшло.

343. Не учи ученого хлеба есть печеного. 1. Не вчи рибу плавати. 2. Не страхай страханого, бо він більше бачив. 3. Пізно старого кота вчити гопки.

344. Не хвались замужеством третьего дня, а хвались третьего года. 1. Не хвалися жінкою в сім день, а хвалися в сім літ.

345. Не хвались, идя на рать. 1. Не хвалися, ідучи в бій. 2. Скажеш гоп, як перескочиш. 3. Не хвались, ідучи на торг, а хвались, ідучи з торгу.

346. Не хватило пороху. 1. Чхали, чхали, та й на степу ночували. 2. Увірвався бас. 3. Докотив до самого краю. 4. Клямка запала.

347. Не хочу учиться, а хочу жениться. 1. Ще книжки в сумці, а вже парубки в думці. 2. Як задумав женитися, то вже пізно вчитися.

348. Нечего на зеркало пенять, коли рожа крива. 1. Глянь на воду та на свою вроду. 2. Не поможе ні мило, ні вода, коли така врода. 3. Кургузий що не одягне, то все йому довге. 4. Не бачить сова, яка сама.

349. Нечем крыть. 1. Маком сів. 2. Клямка запала. 3. От тепер ні до торгу, ні до жінки.

350. Нечистая совесть спать не дает. 1. Совість гризе без зубів. 2. Стид, хоч не дим, а очі виїсть.

351. Ни богу свечка, ни черту кочерга. 1. Ні богові свічка, ні чортові шпичка. 2. Не вміє котові хвоста зав'язати. 3. Ні грач, ні помагач. 4. Ні пава, ні ґава. 5. Ні з губи мови, ні з носа вітру. 6. Ані до ради, ані до звади. 7. Ні богові свічка, ні чортові ладан. 8. І кулик на воді, і музика на коні. 9. Ні сюди Микита, ні туди Микита.

352. Никто того не ведает, как бедный обедает. 1. Ніхто не баче, як сирота плаче, а як заскаче, то всяк побаче. 2. Ніхто не відає, що бідний обідає

353. Ни рыба, ни мясо. (Див. Ни богу свечка...) 1. Ні риба, ні м'ясо, а щось неначе гриб. 2. Ні брат, ні сват. 3. Ні пес, ні 'баран. 4. Ні вогню, ні полум'я,— тільки дим.

354. Ни с кожи, ни с рожи. 1. Ні з очей, ні з плечей. 2. Хороша, як свиня в порошу. 3. Гарна, як свиня в дощ.

355. Ноль внимания, фунт презрения. 1. Нуль уваги, пуд зневаги.

356. Носится, как курица с первым яйцом. 1. Товчеться, як Марко по пеклу. 2. Товчеться, як дурень із ступою. 3. Носиться, як кіт з оселедцем. 4. Носиться, як курка з першим яйцем. 5. Носиться, як дурень з писаною торбою. 6. Товчеться, як чорт з бубном. 7. Величається, як чумацька воша. 8. Носиться, як баба із ступіром.

357. Нос — семерым рос, одному достался. 1 Ну и ніс, для празника ріс. а ти в будень носиш. 2. Ніс так ніс — як через Дніпро міст.

358. Ночью все кошки серы. 1. Вночі всі коти бурі, а корови сірі. 2. Ніч-мати все покриє. 3. На весіллі всі свати, на хрестинах — куми.

359. Нужда скачет, нужда плачет, нужда песенки поет. 1. Неволя й плаче, неволя й скаче. 2. Нужда мовчати не вміє. 3. Навчить біда плакати. 4. Навчить біда ворожити, як нема що в рот вложити.

360. Обещанного три года ждут. 1. Чекай, собачко, здохне конячка, матимеш м'ясо. 2. Казав пан — кожух дам, та слово його тепле.

361. Овес к коню не ходит. 1. Ясла до коней не ходять. 2. Не йдуть ясла за волами, але воли за яслами. 3. Корита не ходять до свиней, але свині до корит. 4. Як захоче коза сіна, то до воза прийде. 5. Не копитові кобила, а копито кобилі.

362. Овец не стало, так и на коз честь стала. 1. Де не маєш співця — послухаєш горобця. 2. Нема чобіт — взувай постоли. 3. Нема хліба — їж пироги. 4. Не прилетів соловей — нехай іволга за його править.

363. Овчинка выделки не стоит. 1. Неварта справа заходу. 2. Шкурка вичинки (за чиньбу) неварта

364. Оделся Иван, да не в свой кафтан. 1. Не в свої штани убрався.

365. Один Нестор и у каши не спор. 1. Одна бджола мало меду наносить. 2. Добре там живеться, де гуртом сіється й ореться. 3 Одним пальцем і голки не вдержиш. 4. Де робить купа, не болить коло пупа. 5. Копа переможе й попа.

366. Один с сошкой, семеро с ложкой. 1. До готового хліба знайдеться губа. 2. Мельники до готової муки. 3. Готовеньке і кішка з'їсть.

367. Одним миром мазаны. 1. Обоє рябоє. 2. Той же Савка, та на других санках. 3. Який дідько печений, такий і варений.

368. Одна ласточка погоды не делает. 1. Один цвіт не робить вінка. 2. Одна ластівка не робить весни. 3. Один кіл плота не держить. 4. З одної ягоди немає вигоди.

369. Одного поля ягода. (Див. Одним миром мазаны) і. Одного тіста книш. 2. Одного поля ягода. 3. З того сукна й ґудзики. 4. Одного плота коли. 5 З одного яйця вилізли.

370. Одному ехать — и дорога долга. 1. Тоді дорога спішна, коли розмова втішна. 2. В порожній хаті сумно й спати

371. От безделья не бывает веселья. 1. З праці — радість, з безділля — смуток. 2. Не журись, а за діло берись.

372. От ворон отстал, к павам не пристал. 1. Від одного берега одстав, та до другого не пристав. 2. Ні в сих, ні в тих. 3. Од поганих втік, гарних не догнав.

373. От добра добра не ищут. (Див. За двумя зайцами... та За большим погонишься...) 1. Добра добувши, кращого не шукай. 2. Не треба плахти, коли і в запасці гарно.

374. От дохлого осла уши. 1. Заробив на сіль до оселедця.

375. Отольются кошке мышкины слезки. 1. Одізвуться вовкові кобилячі слізки. 2. Прийде і на пса колись зима.

376. От тюрьмы да от сумы не зарекайся. 1. Від в'язниці та торби не відмовляйся. 2. Сьогодні з мішком, а завтра з торбиною. 3. Не зарікайся красть, а як бог дасть. 4. Не зарікайся всього робити, тільки свого вуха вкусити. 5. Зарікалася свиня кізяк їсти. 6. Не зарікайся: трапляється, що й по мудрому чорт катається.

377. От худого семени не жди доброго племени. 1.З поганої трави лихе й сіно. 2. Який росток, такий і паросток. 3. Од доброго коріння добрий і пагонець одійде. 4. Яке коріння, таке й насіння.

378. Охота пуще неволи. 1. Охота гірше неволі. 2. Охочого не вняти. 3. Риба та зайці приведуть у старці.

379. Пальца в рот не клади. 1. Межи двері пальця не клади. 2. Не клади пальця в рот, бо відкусить. 3. Хоч прив'яжи, то одгризеться 4. Це таке, що не вступить ні пішому, ні кінному.

380. Первый блин комом. 1. Перша чарка колом. 2. Перші коти за плоти. 3. Перші щенята за плоти викидають.

381. Перед смертью не надышишься. 1. Навздогінці не націлуватися.

382. Пей, да дело разумей. 1. Пий винце, та знай дільце. 2. Пий, та ума не пропивай.

383. Перемелется — мука будет. 1. Перемелеться лихо — добре буде. 2. Буде добре, як мине зле. 3. Перетреться, перемнеться, та й так минеться. 4. Сонечко блисне — сорочечка висхне.

384. Плетью обуха не перешибешь. 1. Лобом муру не проб'єш. 2. Проти сили й віл не потягне. 3. Проти гори піском не сипать. 4. Ликом пастернаку не викопаєш. 5. І риба не плине проти бистрої води. 6. Ночвами моря не перепливеш. 7. Пальцем потопу не заставити. 8. Шилом моря не нагрієш.

385. Плюнь в глаза, а он говорит, что божья роса. 1. Ти йому в очі плюй, а він каже — дощ іде. 2. Плюнь у вічі, а він каже ще двічі.

386. Повадился кувшин по воду ходить — тут ему и голову сложить. 1. Занадився кухоль по воду ходити, поки йому вухо не відламали. 2. До часу дзбан воду носить. 3. Занадився звір до скотини — попробує рогатини.

387. Повинную голову меч не сечет. 1. Покірної голови меч не йме. 2. Винного двома батогами не б'ють. 3. Як признався — розквитався.

388. Поделом вору и мука. 1. По злочину й кара. 2. Катюзі по заслузі. 3. Красти вільно, та б'ють більно.

389. Под лежачий камень вода не течет. 1. Під лежачий камінь і вода не тече. 2. Лежачи й камінь мохнатіє. 3. Вовка ноги годують.

390. Под носом взошло, а в голове не посеяно. 1. Під носом косовиця, а на розум не орано.

391. Поднявший меч от меча и погибнет. 1. Яким мечем воював, від такого и поліг.

392. Пожалел волк кобылу — оставил хвост да гриву. 1. Жалів яструб курку, доки всю оскуб. 2. Пожалів вовк кобилу — зоставив хвіст і гриву. 3. Розжалобивсь, як вовк над поросям — від'їв ніжки та й плаче.

393. Поживем — увидим. 1. Поживемо — побачимо. 2. Що буде, то буде, а ти, Марку, грай. 3. Що було — бачили, що буде — побачимо.

394. Пока трава зазеленеет, кобыла околеет. Поки сонце зійде, роса очі виїсть. 2. Поки бабуся спече книші, в дідуся не буде душі.

395. Полюбите нас черненькими, а беленькими нас всяк полюбит. 1. Полюби мене в чорній, а вже в білій полюбить і абихто. 2. Не тоді мені лижи губи, як солодкі, а тоді, як гіркі. 3. Полюби мене так, а з грошима в'язне й дяк.

396. Полюбится сатана пуще ясного сокола. 1. Полюбиться сатана краще від ясного сокола. 2. Кому як мара, йому — як зоря. 3. Не кожна ж Ганна гарна. 4. Закохавсь, як чорт в суху вербу. 5. Найдеться купець і на дірявий гарнець.

397. По одежке протягивай ножки. 1. По своєму ліжку простягай ніжки. 2. По достатках ноги простягай. 3. Так кравець крає, як йому матерії стає.

398. Попал, как кур во щи. 1. Впав, як курка в борщ. 2. Застукали, як Головка на базарі. 3. Зав'яз, як собака в тину.

399. Попал пальцем в небо. 1. Попав кулею в пліт. 2. Лучив у корову, а попав у ворону. 3. Попав, як сліпий на стежку. 4. Попав пальцем у небо.

400. По платью встречают, по уму провожают. 1. Не суди по одежі — суди по розуму. 2. Вихвалявся гриб гарною шапкою, та що з того, коли під нею голови нема. 3. На дерево дивись, як родить, а на людину, як робить.

401. Попы трутни, живут на плутни. 1. У попа здачі, як у шевця остачі. 2. Попа одним обідом не нагодуєш. 3. Один чорт піп що стрижений, що кудлатий,— усі люблять брати. 4. У попа піст, а в зубах курячий хвіст.

402. Попытка — не пытка, а спрос — не беда. 1. Купив не купив, а поторгуватися можна. 2. Попиток— не збиток, спрос — не біда. 3. Догнав — не догнав, а погнатись можна.

403. По работе и плата. 1. Яка робота, така и плата. 2. Хто вітрові служить, тому димом платять. 3. Хто легко живе, той легко одягнений. 4. Хто робить, той голий не ходить.

404. Портит Ивашку белая рубашка. 1. Забув віл, коли телям був. 2. Казали люди: квач притикою не буде.

405. Посади свинью за стол... 1. Посади свиню за стіл, то вона й ноги на стіл. 2. Дай курці грядку, а їй і городу мало. 3. Пусти чорта в хату, то він і на піч залізе. 4. Пусти пса під стіл, а він дереться на стіл. 5. Просилися злидні на три дні, та чорт їх довіку викишкає.

406. По Сеньке и шапка. 1. По Савці свитка. 2. По синку шапка.

407. После дождика в четверг. 1. На Миколи та й ніколи. 2. Як мені на долоні волосся поросте. 3. Це тоді буде, як рак свисне. 4. Тоді то буде, як п'явка крикне. 5. Це буде тоді, як у курки зуби виростуть. 6. Тоді це буде, як дві неділі разом зійдуться.

408. После драки кулаками не машут. 1. Після бійки кулаками не махають. 2. Повів коня кувати, як кузня згоріла. 3. Замкнув пан стайню, як коні вкрали.

409. Пословица не мимо молвится. 1. Нема приповідки без правди.

410. Поспешишь — людей насмешишь. 1. Зробив наспіх, як насміх. 2. Поспішиш— людей насмішиш. 3. Скорий поспіх — людям посміх. 4. Зроблено спішно, тому вийшло смішно.

411. По усам текло, а в рот не попало. 1. По бороді текло, а в роті сухо було. 2. Пожививсь, як собака мухою. 3. Понюхав пирога, та не вдалося покуштувати. 4. Пожививсь, як пес макогоном. 5. Вхопив шилом патоки.

412. Пошел теленок медведя пугать. 1. Лякає мишка кицьку, та з нори не вилазить. 2. Дай Бог нашому теляті вовка піймати.

413. Пошла по масло, а в печи погасло. 1. Пішла по сіль, та й чорт насів. 2. За море по зілля пішов. 3. Поки найде, то й сонце зайде. 4. Пішов по масло. та й у печі погасло.

414. Пошли дурака богу молиться, он и лоб расквасит. 1. Загадай дурному богу молитися, він і лоба (ікони) розіб'є. 2. Пошли дурня по раки, а він жаб налапа. 3. Пошли дурного, за ним другого, та й сам третій іди. 4. Дурень і в макітрі макогона зломить. 5. Пошли дурня по масло, то і в печі погасне. 6. Дурному нема гори — куди попав, туди й вали. 7. Дай дурневі макогона — він і вікна поб'є.

415. Правда глаза колет. 1. Правда очі коле. 2. Сові сонце очі коле. 3. Не любить правди, як пес мила.

416. Придет беда — купишь ума. 1. Як біда докучить, так розуму научить. 2. Кожна пригода — до мудрості дорога. 3. Щастя розум відбирає, а нещастя назад повертає. 4. Не зазнавши біди — не буде добра.

417. Пришла беда —отворяй ворота. 1. Біда біду знайде, коли й сонце зайде. 2. Біда біду перебуде: одна мине — десять буде. 3. Біда одна не ходить, а з собою ще й горе водить. 4. Біда біду тягне. 5. До лиха та ще лихо. 6. Згине пуга — буде друга. 7. Біда знайде, хоч в піч замажся. 8. І на меду знайдеш біду. 9. Горе — море: пий його, не вип'єш.

418. Проголодаешься — хлеб достать догадаешься. 1 Навчить біда попити, як нема чого вхопити. 2. Навчить біда вареники їсти. 3. Навчить біда коржі з маком їсти. 4. Вчи лінивого не молотом, а голодом.

419. Пропал, как швед под Полтавой. 1. Добувсь, як швед під Полтавою. 2. Пропав, як собака в ярмарку. 3. Пропав, як руда миша.

420. Пропал ни за понюшку табаку. 1. Пропав ні за цапову душу.

421. Прошел огонь, и воду, и медные трубы. 1. Не з одної печі хліб їв. 2. Перейшов уже крізь сито й решето. 3. Бував і на коні, і під конем. 4. Бачив і горох і сочевицю. 5. Поспитав я вже і пня, і колоди. 6. Не з одного колодязя воду пив. 7. Був на покуті й під покуттям.

422. Пуганая ворона куста боится. 1. Битому й різку покажи, то він боїться 2. Лякана ворона куща боїться. 3. Полоханий заєць і пенька боїться. 4. Налякав міх, то й торби страшно. 5. Битому собаці кия не показуй. 6. Куме, солома суне! 7. Хто опарився на окропі, дмухає на холодну воду.

423. Пустая бочка звонче гремит. 1. Порожня бочка гучигь, а повна — мовчить. 2. Дурний любить вчить, а розумний вчитися.

424. Пустая мельница и без ветра мелет. 1. Меле, як порожній млин. 2. Язик йому на веретені ходить. 3. Порожній млин і без вітру меле. 4. Не тямить голова, що язик лепече, коли падає з печі. 5. Язик без кісток: що хоче — лопоче. 6. Хоч базіка,, хоч деркач,—хоч не в лад, а деренчать. 7. Заторохтіла Солоха, наче бочка з горохом.

425. Пустой колос всегда нос кверху дерет. 1. Колос повний гнеться до землі, а пустий догори стирчить.

426. Пятая спица в колеснице. 1. П'яте колесо до воза. 2. Потрібний, як діра в мості. 3. Потрібний, як собаці п'ята нога.

427. Пьяному море по колена. 1. П'яному і кози в золоті. 2. П'яному море по коліна. 3. П'яному й калюжа по вухо. 4. П'яному гори немає — все рівно.

428. Поработаешь до пота, так покушаешь в охоту. 1. Роби до поту, а їж в охоту. 2. Хто їсть з охотою, той не мерзне за роботою.

429. Работа не волк, в лес не убежит. 1. Як до діла, так і сіла. 2. Гуляй, тату, завтра свято. 3. Сиди, Векло, ще не смеркло. 4. Тільки й діла зробила, що рукава засучила.

430. Рада бы душа в рай, да грехи не пускают. 1. Рада б душа в рай, та гріхи не пускають. 2. Рада б мама за пана, та пан не бере. 3. Є ложка, та в мисці нема.

431. Рад дурак, что пирог велик. 1. Обіцянка — цяцянка, а дурневі радість. 2. Брехун бреше, а дурень віри йме. 3. Той сказав на глум, а той узяв на ум. 4. Ворона літає, а дурень голову задирає. 5. Дурень думкою багатіє.

432. Разбирается, как свинья в апельсинах. (Див. Не свиным рылом лимоны нюхать.).

433. Разом густо, разом пусто. 1. Часом з квасом, а порою з водою. 2. Коли густо, а коли й пусто. 3. Час на часу не стоїть. 4. Воно як трапиться: коли середа, а коли й п'ятниця.

434. Ранняя птичка носок прочищает, а поздняя глазки продирает. 1. Ранні пташки росу п'ють, а пізні сльози ллють. 2. Рання пташка пшеничку клює, а пізня очки дере. 3. Хто пізно встає, тому хліба не стає. 4. Рання пташка носок теребить, а пізня очиці жмурить.

435. Рано пташечка запела, как бы кошечка не съела. 1. Рано пташка заспівала, як би кішка не з'їла. 2. Не кажи гоп, поки не перескочиш. 3. Жартуй, глечичок, поки не луснув. 4. Хороша пісня, та коли б трохи довша.

436. Редко, да метко. 1. Раз, та гаразд. 2. Хоч раз, та попереду.

437. Ржаная каша хвалилась, что с маслом родилась. 1. Гречана каша сама себе хвалить. 2. Калина сама себе хвалить, що з медом добра. 3. Хвалилася коза, що в неї хвіст довгий. 4. Власна хвальба не платить. 5. Знайте нас: ми — кислиці, із нас квас. 6. Великої кошари свиня. 7. Він там великий, де малі вікна. 8. Хвали мене, губонько, бо як не похвалиш, то я тебе роздеру. 9. Хрін каже: «Я добрий з м'ясом», а м'ясо каже: «А я й без хрону добре». 10. Дочку мати хвалила, поки з рук звалила.

438. Риск — благородное дело. 1. Як нічим не рискувати, то нічого й не мати. 2. Де відвага, там і щастя. 3. Відвага мед п'є.

439. Руки не протянешь — так с полки не достанешь. 1. Не терши, не мнявши, не їсти калача. 2. Не взявшись до сокири, не зробиш хати. 3. Печені голуби не летять до губи. 4. Поки не упріти, поти не уміти.

440. Рыба ищет, где глубже, а человек, где лучше. (Див. Своя рубашка...). 1. Риба шука, де глибше, а чоловік, де ліпше.

441. Рыбак рыбака видит издалека. 1. Свій свояка вгадає здалека. 2. Лисий лисого бачить здалека. 3. Собака собаці хвоста не одкусить. 4. Хапко з хапком знається. 5. Чорт чорта пізнав та й на пиво позвав.

442. Рыльце в **пушку.** (Див. Кто чесночку поел...)

443. Сама себя раба бьет, что нечисто жнет. 1. Пий сама, мила, коли таке заварила. 2. Сама себе раба б'є, що нечисто жито жне. 3. Заварив кашу, так і їж. 4. Бачили очі, що купували,— їжте, хоч повилазьте. 5. Знала кобила, нащо оглоблі била,— тепер хоч хвостом вези.

444. Сапоги смазные, а дырочки сквозные. 1. В чоботях ходить, а босі сліди знати. 2. Чоботи нові, а підошви голі.

445. Сапожник ходит без сапог. 1. Не той пиво п'є. хто варить. 2. Золото миєм, а голодні виєм. 3. На те він і кравець, щоб подертий жупан носити.

446. С больной головы на здоровую. 1. З дурної голови на людську. 2. Швець заслужив, а коваля повісили. 3. Адам кисличку з'їв, а у нас оскома на зубах. 4. На вовка неслава, а їсть овець Сава. 5. Іноді б’ють Хому за Яремину вину.

447. Свежо предание, а верится с трудом. 1. Перекази не давні, та віри їм не ймуть.

448. Свиным рылом в калашный ряд. 1. Свинячим писком та в пшеничне тісто. 2. З свинячою мордою в бубличний ряд.

449. Свинья — борову, а боров — всему городу. 1. Сорока — сороці, ворона — вороні, та й піде чутка. 2. Це таємниця: зна лиш свекруха та зовиця, та я, та ти, та дядько Мартин.

450. Свои люди — сочтемся. 1. Свої люди — помиримось.

451. Свой своему поневоле брат. 1. Хто рідніший, той цінніший. 2. Кожна корова своє теля лиже

452. С волками жить — по-волчьи выть. 1. Убравсь між ворони, то и каркай, як вони. 2. Між вовками по-вовчому й вий.

453. Своя ноша не тянет. 1. Свій тягар не тяжить.

454. Своя рубашка ближе к телу. 1. Всяк чоловік собі не ворог. 2. Де ви бачили граблі, щоб від себе гребли. 3. Кожна ручка собі горне. 4. Своя пазуха ближче. 5. Всякому своя сорочка ближче до тіла. 6. Своя губа ближче. 7. Всякому своє рило мило.

455. Своя рука владыка. 1. Кожна ручка собі горне. 2. Хто як знає, так і тачає.

456. Свяжись с дураком — сам дураком станешь. 1. Скоріше дурень одурить розумного, як розумний дурного на розум наведе. 2. З дурнем зчепитись — дурнем зробитись. 3. З дурнем подружишся — свій розум втратиш.

457. Связался черт с младенцем. 1. Побратався собака з горобцем.

458. С глаз долой — из сердца вон. 1. Минулося — забулося. 2. Як з очей, так і з думки. 3. Чого очі не бачать, того серцю не жаль.

459. Сделайся овцой, а волки готовы. 1. Тихого та смирного і кури клюють 2. Хто стається медом, того мухи злижуть. 3. На похиле дерево усі кози скачуть. 4. Хто стає вівцею, того вовк з'їсть.

460. Сегодня венчался, а завтра скончался. (Див. Не к лицу бабке...) 1. Ненадовго старий жениться. 2. Оце тобі, бабусю, наука, не ходи заміж за онука З Старому женитись — ніч коротка.

461. Седина в бороду — бес в ребро. 1. Волос сивіє, а голова шаліє. 2. Сивина в голову, а чорт в бороду. 3. І в старій печі дідько топить.

462. Семеро одного не ждут. 1. Двоє третього не чекають. 2. Семеро одного не ждуть.

463. Семи пядей во лбу. 1. Розумний — по коліна в біблії. 2. Тільки зір з неба не хватає.

464. Семь бед — один ответ. 1. Раз козі смерть. 2. Сім бід — один одвіт. 3. Чи раз батька вдарив, чи сім раз — однаково. 4. Більш як півкопи лиха не буде. 5. Чи пан чи пропав — двічі не вмирати.

465. Семь верст до небес и все лесом. 1. Сім мішків гречаної вовни і всі неповні. 2. Сім верстов до небес і все пішки. 3. Напустив диму.

466. Семь раз отмерь, Один раз отрежь. 1. Десять разів мір, а раз утни. 2. Тричі міряй, а раз одріж. 3. Скажеш — не вернеш, напишеш — не зітреш, відрубаєш — не приточиш.

467. Сила солому ломит. 1. .Сила солому ломить. 2. Чия сила, того й воля.

468. Скажешь курице, а она всей улице. 1. Секрет— далі базару не піде. 2. Сказав кумі, а вона всій слободі. 3. Скоро з воріт, а тут і ріт. 4. Ніхто не знає, лише дід, баба і ціла громада.

469. Сказал бы словечко, да волк недалечко. (Див. И стены имеют уши.)

470. Сказано — сделано. 1. Сказано — як зав'язано.

471. Сказка про белого бычка. 1. Казка про білу козу. 2. Ту ж саму тетерю й на вечерю.

472. С кем поведешься, от того и наберешься. 1. З ким поведешся, від того й наберешся. 2. З яким пристаєш, такий сам стаєш. 3. Хто з псами лягає, той з блохами встає. 4. Яку дружбу заведеш, таке й життя поведеш.

473. Сколько веревку ни вить, а концу быть. 1. Скільки вірьовку не плети, а кінець їй буде. 2. Скільки злодій не краде, все одно тюрми не мине.

474. Сколько ни жить, а смерти не отбыть. 1. Смерті не відперти.

475. Скоро сказка сказывается, да не скоро дело делается. 1. Одно творити язиком, а друге — перти плуга. 2. Легше говорити, ніж зробити. 3. Не так хутко робиться, як мовиться.

476. С красоты воды не пить. 1. З краси не пити роси. 2. Краси на тарілці не краяти; аби з нею господиня була. 3. Краси у вінку не носити. 4. Не дивись на вроду, лише на пригоду. 5. Як сорочка біла, то її жінка мила.

477. Славны бубны за горами, а к нам придут — что лукошки. 1. Славні бубни за горами, а прийдеш ближче — собача шкура.

478. Слезами горю не поможешь. 1. Плачем лиха не виплачеш. 2. Сльозами горя не здолаєш. 3. Не журись, а за діло берись. 4. Журба сорочки не дасть. 5. Не потурай журбі — вона тебе ножем під серце, а ти їй під ніс перцю

479. Слово — не воробей, вылетит — не поймаешь. 1. Слово — не горобець, назад не вернеш. Що вимовиш язиком, того не витягнеш і колом. 3. Слово вилетить горобцем, а вернеться волом. 4. Слини не підхопиш, а слова назад не вернеш. 5. Сказаного й сокирою не вирубаєш.

480. Слово пуще стрелы разит. 1. Гостре словечко коле сердечко. 2. Слово не стріла, а глибше ранить. 3. Вода все сполоще, злого слова — ніколи. 4. Рана загоїться, але зле слово — ніколи.

481. Слово — серебро, молчанье — золото. 1. Мовчанка не пушить і черева не дме. 2. Дурний як мовчить, то за мудрого уходить. 3. Мовчи, глуха, менше гріха. 4. В закритий рот муха не влізе. 5. Менше говори — більше почуєш. 6. Не завжди кажи те, що знаєш, а завжди знай те, що кажеш. 7. Хто мовчить, той трьох навчить.

482. Слухом земля полнится. 1. Вісті не лежать на місці. 2. Чутка йде по всьому світу. 3. На воротях слава не висить.

483. Слышал звон, да не знает, откуда он. 1. Чуємо, що бовка дзвін, та не знаємо, де він. 2. Чує дзвін, та не знає, де він.

484. Смелость города берет. 1. Чия відвага, того й перемога. 2. Сміливий наскок — половина порятунку. 3. Сміливість города бере.

485. Смелость силе воевода. 1. Не дужий б'є, а сміливий.

486. Смеется тот, кто смеется последний. 1. Хто звечора плаче, той уранці скаче.

487. С милым рай и в шалаше. 1. Хоч хліб з водою, аби, милий, з тобою. 2. Хоч в одній льолі, аби до любові. 3. Хоч у курені, аби до серця мені. 4. Хоч борщ без сала, аби душа пристала. 5. Хоч ох, та вдвох. 6. При своїй небозі добре і в дорозі.

488. С миру по нитке — голому рубаха. 1. З хати по нитці—сироті свитина. 2. З крихіток купка виходить, а з краплинок — море.

489. С моей руки — куль муки. 1. Баба з воза — кобилі легше.

490. Смотрит, как баран на новые ворота. 1. Дивиться, як теля на нові ворота (як чорт на попа).

491. Снявши голову, по волосам не плачут. 1. Пропав кінь — і узду кинь. 2. Стявши голову, за волоссям не плачуть. 3. Про ноги не думають, коли голова в петлі. 4. Байдуже ракові, в якому його горшку зварять. 5. Не до жартів рибі, коли її під жабри гаком зачепили. 6. Не до поросят свині, як свиня в огні.

492. Собака лает — ветер носит. 1. Собака погавка, а вітер рознесе. 2. Пси виють, а місяць світить. 3. Пес бреше, дощ чеше, а вітер далі несе. 4. Вільно собаці і на владику брехати.

493. Собака на сене. 1. Лежить собака на стерні — і сам не буде їсти, і другому не дасть. 2. І сам не гам, і другому не дам.

494. Собаке — собачья смерть. 1. Жив, як пес. загинув, як собака.

495. Совесть что розвальни — садись и катись. 1. Нашим очам не перший базар — гірше було, та перелупали.

496. Согласному стаду волк не страшен. 1.. Дружній череді вовк не страшний.

497. Согласье крепче каменных стен. 1. Згода дім будує, а незгода руйнує.

498. С одного вола трех шкур не дерут. 1. З одного вола двох шкур не деруть. 2. Винного двома батогами не б'ють. 3. З однієї липи двічі лико не деруть.

499. Соловья баснями не кормят. 1. Соловей піснями не ситий. 2. Слів густо, а в животі пусто

500. Солома с огнем не улежится. 1. Не присувай соломи до вогню 2. Не кидай іскри в попіл і сама згорить, і село спалить. 3. Лиха іскра поле спалить, сама згасне.

501. Сорок лет — бабий век. 1. Як сорок літ стане— жінка в'яне.

502. С паршивой овцы хоть шерсти клок. 1. З поганої вівці хоч вовни жмут. 2. З ледачого вовка хоч шерсті клок. 3. Нічим не візьмеш, так клоччям.

503. Спесь — не ум. 1. Чоловік гордий — як пузир водний. 2. Гордість виїжджа верхи, а повертається пішки.

504. Сравнил божий дар с яичницей. 1. Прирівняли послід до оладка. 2. Прирівняв божий дар до галушок. 3. Куди рівнятися свині до коня, коли шерсть не така. 4. На свиню хоч сідло надінь, все конем не буде. 5. Рівняє роботу теслярську до косарської. 6. Прирівняв кішку до собаки. 7. Прирівняв солов'я до зозулі.

505. С радости-веселья русы кудри вьются, а с тоски-печали русые секутся. 1. Від розкоші кудрі в'ються, від журби січуться 2. Добро пушить, а лихо сушить. 3. Радість красить а печаль палить. 4. Горе тільки рака красить

506. С ребятами горе, а без ребят вдвое. 1. Горе з дітьми, горе й без дітей. 2. Хата з дітьми — базар, а без них — кладовище.

507. Старая погудка на новый лад. 1. Стара пісня на новий лад. 2. Стара пісня — нові струни. 3. Стару погудку та на нову дудку.

508. Старого воробья на мякине не проведешь. (Див. Кто ожегся иа молоке...) 1. Вовк старий не лізе до ями. 2. Старого горобця на полові не обдуриш 3. Старого лиса тяжко зловити.

509. Старость — не радость. 1. Старість —не радість. 2. Старість не прийде з добром: коли не з кашлем, то з горбом. 3. Молоде — золоте, а старе — гниле. 4. Старість іде і хвороби веде. 5. Старій бабі і на печі ухаби.

510. Старый друг лучше новых двух. 1. Для приятеля нового не пускайся старого.

511. Старый конь борозды не портит. 1. Старий віл борозни не зіпсує. 2. Старий віл з борозни не зверне. 3. Люблю Сивка за звичай: хоч крекче, та везе.

512. Стерпится — слюбится. 1. Звикне, то й полюбить. 2. Не підеш по добрій волі, підеш по неволі

513. Стрелять из пушек по воробьям. 1. Йти на комара з дрючком, а на вовка **з** швайкою. 2. На муху з обухом.

514. Стыд не дым, глаза не выест. 1. Стид — не дим, очей не виїсть. 2. З сорому очі не вилізуть. 3. Поганому виду нема стиду. 4. Комусь ніяково, а мені однаково. 5. Погані очі все перелупають.

515. Суженого на коне не объедешь. 1. Кожна птиця знайде свого Гриця.

516. Сухая ложка горло дерет. 1. Сухий шматок горло дере.

517. С чужого коня среди грязи долой. 1. З чужого коня серед дороги злазь. 2. З чужого воза хоч серед калюжі. 3. Забрався в чужу солому та ще й шелестить.

518. Сыт голодного не разумеет. 1. Ситий голодному не товариш. 2. Ситий голодному не вірить. 3. Багач не відає, що бідний обідає.

519. Сыт да богат, не хочу работать, а дети будут — сами добудут. 1. Буде з нас— не діти в нас, а діти будуть — самі добудуть.

520. Сытое брюхо к ученью глухо. 1. Сите черево на науку не квапиться

521. Там хорошо, где нас нет. 1. Там каша з маслом, де нас немає. 2. Всюди біда, лише там добре, де нас немає.

522. Тарас есть пряники гаразд, а Филат бы и каше рад. 1. Наш піддячий любить борщ гарячий, а голодний їсть і холодний. 2. Наша невістка що не дай — тріска. 3. Хоч клоччя та вовна, аби кишка повна. 4. Сироті помиється в животі.

523. Таскал волк — потащили и волка. 1. Носив вовк овець — понесли вже й вовка. 2. Ловить вовк, ловить, а як вовка спіймають — шкуру здеруть. 3. Бере, бере вовк, та й вовка візьмуть. 4. Піп людей хова, сховають і попа. 5. І на жалку кропиву мороз буває.

524. Терпи, казак, атаманом будешь. 1. Терпи, козак, отаманом будеш. 2. Терпи, козак, горе — будеш пити мед. 3. Терпи, Грицю, хоч яка спека.

525. Тех же щей, да пожиже влей. 1. Хоч того самого, аби в іншу миску. 2. Хоч гірше, аби інше. 3. Нехай книш, аби не паляниця. 4. Ту ж саму тетерю й на вечерю.

526. Тит, иди молотить... 1. Синашу, піди стовчи пшона на кашу.— Ох, мамо, спина болить — Синашу, йди їсти кашу.— Мамо, а де моя велика ложка?

527. Тонкий намек на толстые обстоятельства. 1. Наздогад буряків, щоб дали капусти.

528. Трутням праздник и по будням. 1. І будень, і неділя — все лінивому безділля.

529. Тужил дед, что худо одет. 1. Вертів би і я дірки, так свердельця катма. 2. Пішов дід у жебри, та не мав у що хліба класти.

530. Убери пень в вешний день — и пень будет пригож. 1. Вбери й пенька, то стане за панка. 2. В загінку стане за дівку.

531. У всякого Федорки свои отговорки. 1. На роботу йти для нього кара — заважає то сонце, то хмара. 2. Жать удень душно, а вночі кусаються комарі. 3. Доки був голоден, робить був негоден, а як ся наїв, то лиш бим сидів. 4. Спритний Дмитрій — завжди поспішає і завжди спізнюється.

532. Уговор дороже денег. (Див. Дал слово — держись...) 1. Уговір паче грошей.

533. У дурака дурацкая и песня. 1. Дурний дурне й торочить. 2. Пізнаєш дурного по реготу. 3. Пізнати з мови; якої хто голови. 4. Дурний піп— дурна його й молитва. 5. У дурного півня дурна й пісня. 6. Осла взнаєш по вухах, ведмедя по кігтях. а дурня — по балачках.

534. У злой Натальи все люди канальи. 1. Тим бочка смердить, чим налита 2. Послухавши жука. завжди в гною будеш.

535. Укатали сивку крутые горки. 1. Був кінь, та з'їздивея. 2. Був голосок, та позички з'їли.

536. У кого что болит, тот о том и говорит. 1. Де болить, там і торкаєш кожну мить. 2. Що в кого болить, той про те й говорить. 3. Голодній курці просо на думці.

537. У ленивой пряхи и про себя нет рубахи. 1. Треба прясти, щоб луб'ям не трясти. 2. Гулі не одного в лапті обули. 3. Сиділи три дні, висиділи злидні.

538. Улита едет, когда-то будет. 1. Надіявся дід на обід, та без вечері ліг спати. 2. Поки сонце зійде, роса очі виїсть. 3. Поки бабуся спече книші, в дідуся не буде душі. 4. Поки найде, то й сонце зайде. 5. На Миколи та й ніколи 6. Чекай, собачко, здохне конячка — матимеш м'ясо.

539. Ум хорошо, а два лучше. 1. Що голова — то розум, а дві — краще. 2. Що два, то не один.

540. У семи нянек дитя без глаза. 1. Де багато баб, там дитя безносе. 2. Сім баб — сім рад, а дитя безпупе. 3. Де багато господинь, там хата неметена. 4. Де великая рада, там рідкий борщ. 5. Де начальства ціла рота, там виходить пшик робота.

541. У сильного всегда бессильный виноват. 1. Коза з вовком тягалася — тільки шкурка зосталася. 2. Хто кого нагне, той того наб'є. 3. Чия сила, того й воля. 4. Не прав ведмідь, що корову з'їв, не права корова, що в ліс пішла. 5. Гнат не винуват, винувата хата, що впустила Гната.

542. Услужливый дурак опаснее врага. 1. Краще з розумним згубити, як з дурнем знайти. 2. Краще з розумним у пеклі, як з дурним у раю.

543. У страха глаза велики. 1. Страх має великі очі. 2. У страха очі по яблуку. 3. Хто боїться, тому в очах двоїться. 4. Що сіре, те й вовк. 5. Показалась за сім вовків копиця сіна. 6. У лісі вовки виють, а на печі страшно. 7. Поки кожух не вивернеш, він усе здається чорним. 8. Куме, солома суне!

544. Утопающий за соломинку хватается. 1. Хто потопає, той бритву хапає. 2. І за соломину вхопиться, хто топиться. 3. Тонучий і бритви хопиться.

545. Утро вечера мудренее. 1. Ранок вечора мудріший. 2. Завтра буде видніше. 3. Година вранці варта двох увечері.

546. У Фили пили, да Филю побили. 1. За моє жито мене ж і бито. 2. Нашим салом та по нашій шкурі.

547. Ученье — свет, неученье — тьма. 1. Ученому— світ, а невченому — тьма. 2. Наука в ліс не веде, а з лісу виводить. 3. Знайко біжить, а не знайко лежить. 4. В умілого і долото рибу ловить. 5. На те коня кують, щоб не спотикався.

548. Федот, да не тот. 1. Та ж свита, та не так зшита. 2. Усім козак, та чуб не так. 3. Не все ж то козак, що списа має.

549. Хлеб-соль ешь, а правду режь. 1. Хліб їж, а правду ріж. 2. Правда кривду переважить. 3. Що правда, то не гріх.

550. Хорошо поешь, да где то сядешь. 1. Високо літає, та низько сідає. 2. Хто вище злізе, дужче пада. 3. Важко піднятись — легко опуститись. 4. Не дивись високо — запорошиш око. 5. Скільки не літай, а все прийдеться на землю падать. 6. Хороша пісня, та коли б трохи довша. 7. Вороні де не літать, та на смітник сідать.

551. Хоть горшком назови, только в печь не сажай. 1. Хоч біс, аби яйця ніс. 2. Дарма що в черепку, аби куриця жарена. 3. З перцем чи не з перцем, аби з добрим серцем. 4. Чорт його бери з кісткою, мені аби шпік був. 5. Називай хоч горшком, тільки в піч не став.

552. Хотят коровку избыть да сережки купить. 1. Розкидаймо хлівець та нарубаймо дровець. 2. Хату обдирає та сіни лагодить.

553. Хоть дурен, да фигурен. 1. На голові блистить, а в голові свистить.

554. Хоть кол на голове теши. (Див. Нашла коса на камень.) 1. Хоч перервусь, а не підкорюсь. 2. Хоч кіл на голові теши. 3. Як на пень з'їхав. 4. Хоч вогню прикладай.

555. Хоть песни пой, хоть волком вой. 1. Хоч сядь та плач, хоч стоячи реви.

556. Хрен редьки не слаще. 1. Який дідько печений, такий і варений 2. Один чорт: що собака, що хорт.

557. Худ мой Устим, да лучше с ним. 1. Чоловік, як ворона, та все ж мені оборона. 2. Хоч поганий тин, та затишно за ним.

558. Худой мир лучше доброй ссоры. 1. Солом'яна згода краща за золоту зраду. 2. Краще цнота у болоті, як нецнота у золоті. 3. Де незгода, там часто шкода.

559. Цветок пчелкам, а мед женкам. 1. Барвінок па вінок, а полин на віник.

560. Цыплят по осени считают. 1. Курчат восени лічать. 2. Що було — бачили, а що буде — побачим. 3. Восени і курчата курми будуть.

561. Чего не поищешь, того не сыщешь. 1. Хто торка, тому одчинять.

562. Человек не грибок: в день не вырастет. 1. Кров не вода, проливати шкода.

563. Чем богаты, тем и рады. 1. Що хата має, тим і приймає. 2. Чим багаті, тим і раді. 3. Чим маємо, тим і приймаємо.

564. Чем бы дитя не тешилось, лишь бы не плакало. 1. Нехай риба буде рак. 2. Чим би дитина не бавилась, аби не плакала. 3. Нехай буде гречка, аби не суперечка.

565. Чем в таз — лучше в нас. 1. Їжте, а то вже трохи свиням не вилила. 2. Черево — не дерево, роздасться. 3. Хай краще живіт потісниться, ніж страва скиснеться.

566. Чем кумушек считать трудиться... (Див. Не суди — себе гляди.)

567. Чему быть, того не миновать. 1. Що сужено, то не розгужено. 2. Що написано на роду, того не об'їдеш і на льоду. 3. Співатиме півень чи ні, а день буде. 4. Скачи, бабо, хоч задом, хоч передом, а діла підуть своїм чередом.

568. Чем черт не шутит — из дубинки выпалит. 1. Як на гріх, то і граблі стріляють. 2. Як на біду, то й у каші пальця зломиш. 3. Коли на те піде, то й серед битого шляху поламаєшся.

569. Черного кобеля не отмоешь добела. (Див. Горбатого могила исправит.) 1. З чорної кішки білої не зробиш. 2. Хто родився вовком, тому лисицею не бути. 3. Крукові й мило не поможе. 4. Оправ його хоч у рами, а він усе такий самий. 5. Хто розуму не має, тому й коваль не вкує.

570. Чешет кошка на свой хребет. 1. Чия шкода, того й б'ють. 2. Поплатиться не сват, а той, хто винуват. 3. Не лізь у горох, то й не скажеш ох. 4. Не давай сам на себе кия.

571. Чтобы рыбку съесть, надо в воду лезть. 1. Хочеш їсти калачі — не сиди на печі. 2. Щоб рибу їсти, треба в воду лізти. 3. Люби рибу не на сковороді, а у воді. 4. Їв би кіт рибу, а в воду не хоче. 5. Треба нахилитись, щоб з криниці води напитись.

572. Что в лоб, что по лбу. 1. Що раз батька в лоб, що два. 2. Одна дяка, що за рибу, що за рака. 3. Не вмер Данило, болячкою вдавило. 4. Чи в камінь головою, чи каменем в голову. 5. Хоч круть-верть, хоч верть-круть. 6. Хоч пень об сову, хоч сову об пень, а все сові лихо.

573. Что город, то и норов. 1. У всякім подвір'ї свої повір'я. 2. Що сторона, то новина. 3. У всякої Пашки свої замашки. 4. Що вісь, то інша піснь. 5. Що город, то й норов. 6. Кожен край має свій обичай.

574. Что есть в печи — на стол мечи. 1. Частуй усім, що хата має. 2. Що хата має, тим і приймає.

575. Что имеем — не храним, потерявши — плачем. 1 Що маємо—не дбаємо, втративши — плачемо. 2. Тоді йому ціну взнаєш, як його втеряєш.

576. Что написано пером, того не вырубишь топором. 1. Що написано пером, того не виволочеш волом. 2. Писаного сокирою не вирубаєш. 3. Скажеш — не вернеш, напишеш — не зітреш, відрубаєш — не приточиш

577. Что мучит, то и учит. 1. Кожна пригода до мудрості дорога. 2. Не бачив гіркого, не бачить і солодкого. 3. Давні пригоди боронять від шкоди. 4. Чумакові віз ламається — чумак ума набирається.

578. Что посеешь, то и пожнешь. 1. Як дбаєш, так і маєш. 2. Що посієш, те й пожнеш. 3. Де господар не ходить, там нивка не родить. 4. Наори мілко та посій рідко, то й уродить дідько. 5. Посієш недбало — збереш мало, б Хто як постеле, так і виспиться. 7. Як заробив, так і відбудеш.

579. Что самому воровать, что вору стремянку держать. 1. Не лише той злодій, що краде, а й той, що драбину держить.

580. Что с воза упало, то пропало. 1. Що з горшка вибіжить, того не позбираєш. 2. Щербатого горшка ніколи не поправиш. 3. Голка в стіжок упала — пиши пропала. 4. Не поможе бабі кадило, коли бабу сказило.

581. Что телу любо, то душе грубо. 1. Душа і редьку з'їсть, а тіло любить масло.

582. Что у трезвого на уме, то у пьяного на языке. 1. Що у тверезого на умі, то у п'яного на язиці. 2. Не бий, не волочи, у горілці язик намочи — всю правду скажу.

583. Чует кошка, чье мясо съела. 1. Знає кіт, чиє сало з'їв. 2. Бачить лиска, відкіль блиска.

584. Чужая душа — потемки. 1. Чужа душа —темний ліс. 2. Нікому на чолі не написано, що він. 3. В чужу душу не влізеш.

585. Чужим добром не разживешься. 1. З чужого добра не строїть двора. 2. У чужій кошарі овець не розведеш. 3. Чуже добро бере за ребро. 4 З чужої торби хліба не жалують. 5. Хоч не красне, але власне.

586. Чужим добром подносить ведром. 1. Щедрий на батьківські гроші.

587. Чужими руками жар загребать. 1. Чужими руками жар вигортати. 2. Чужими руками добре гада ловити.

588. Чужой рот не свой огород — не притворишь. 1. Чужий рот не хлів, не зачинити. 2. Рот не город, не загородиш.

589. Чужую беду руками разведу, а к своей ума не приложу. 1. Смішки з чужої кішки, а як своя здохне, то й плакатимеш. 2. Чуже лихо за ласощі, а своє за хрін. 3. Чужу біду на воді розведу, а своїй кінця не знайду. 4. Чуже на ніжки ставить, а своє з ніг валить. 5. Смішки з чужої лемішки — своєї наколоти та й реготи.

590. Чья бы корова мычала, твоя бы молчала. 1. Чия б гарчала, а твоя б мовчала. 2. Чиє б нявчало, а твоє б мовчало.

591. Швец Данило, что ни шьет — все гнило. 1. Шиє та поре, та все ниткам горе. 2. Кував, грів, та на пшик звів.

592. Шила в мешке не утаишь. 1. Шила в мішку не втаїш. 2. Товкни у стіл — ножиці обізвуться. 3. Крий, ховай погане, а воно ж таки гляне. 4. Брехнею світ пройдеш, а назад не вернешся. 5. Вийде наверх, як олива на воді.

593. Шире грязь — навоз ползет. 1. Розійдись, болячка, чиряки йдуть.

594. Шишка на ровном месте. (Див. Ржаная каша хвалилась...) 1. Велика цяця. 2. Велике цабе. 3. Він там великий, де малі вікна. 4. Свиня в наритниках — то вже й кінь. 5. Велике діло — опеньки.

595. Шуму много, а толку мало. 1. Діла на копійку, а балачок на карбованець. 2. Хвальби повнії торби, а в торбі нема нічого.

596. Щи да каша —пища наша. 1. Хліб та вода — козацька їда. 2. Хліб та каша — то їда наша. 3. Борщ та капуста — хата не пуста. 4. Галушка та лемішка — хлібові перемішка. 5. Гречана каша — то матір наша, а хлібець, житній батько наш рідний.

597. Эта бы гроза да против ночи. 1. Та коли б же нашому теляті вовка .піймати. 2. Ніхто й не чув, як комар чхнув. 3. Не довелося свині на небо дивитись.

598. Яблочко от яблони недалеко падает. 1. Яке коріння, таке й насіння. 2. Який корінь, такий од-росток. 3. Який дід, такий його плід. 4. Яка щепа, така яблуня. 5. Який батько, такий син — викрали з бочки сир.

599. Язык до Киева доведет. 1. Язик до Києва доведе (і до кия). 2. Язик на кінець світу заведе.

600. Язык мой — враг мой. 1. Язиче, язиче, лихо тебе миче, в мені сидиш, а мені добра не зичиш. 2. Язик доведе до Киева й до кия. 3. Язик мельне, та й у кут, а губу натовчуть. 4. Мовчи, глуха, менше гріха.

601. Яйца курицу не учат. 1. Курку яйця не вчать. 2. Діти батька не вчать. 3. Іще сорока не побіліла, щоб чоловіка жінка била.

602. Я про сапоги, он про пироги. 1. Я йому про цибулю, а він мені про часник. 2. Ти йому про Тараса, а він тобі півтораста. 3. Ти йому печене, а він тобі смажене. 4. їй кажи овес, а вона каже — гречка. 5. Ти йому про діло, а він тобі про козу білу. 6. Я йому про індики, а він мені про кури дикі.

603. Я тебе покажу кузькину мать. 1. За дев'ятими ворітьми гавкнеш. 2. Буде знати, почім в Тростянці гребінці. 3. Пам'ятатимеш до нових віників. 4. Навчу в середу пампушки їсти.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК УКРАЇНСЬКИХ ПРИКАЗОК ТА НОМЕРИ, ЗА ЯКИМИ МОЖНА НАЙТИ ЇХ РОСІЙСЬКІ ВІДПОВІДНИКИ.

БІБЛІОГРАФІЯ

Українські приказки, прислів'я і таке інше. Збірники О. В. Марковича і других. Спорудив М. Номис. Спб., 1864.
Українські народні прислів'я та приказки. Видання 2 с. випр. та доповн. К. В-во АН УРСР, 1961.
Українські народні прислів'я та приказки. К . АН УРСР. 1955.
Украинско-русский словарь. Под ред. II. Н. Кириченко. К.. Изд. АН УССР. 1953,
Словарь украинского языка. Редактировал с добавлением собственного материала тт. 1— 4 — Б. Д. Гринченко Киев. 1907.
Матеріали до синонімічного словника української мови «Вітчизна» з № 2, 1959 р.
Пословицы русского народа. Сборник В Даля. М , Гос-литиздат, 1958
Избранные пословицы и поговорки русского народа. М., Гослитиздат, 1957.